

HAAPAKALLIO.

Idyllin-tapainen kuvaelma

Hämeenmaasta.

Kertoellut

T. H.

Theodor Sederholm

Helsingissä,

Theodor Sederholmin kirjapainossa,

1869.

Näytetty: C. J. Lindeqvist.

1. Rippi-lapset.

K—n pitäjässä K—veden rannalla oli pienoinen torppa, jonka maa kuului lähellä olevaan Syrjän taloon. Torpassa ei löytynyt paitsi tarpeellisia ulko-huoneita muuta kuin kaksi asuin-huonetta, nimittäin tupa ja kamari tuvan takana. Asunto-huonetten ympärillä oli aitaus, ja aitauksen sisäpuolella kasvoivat lehevät pihlajat, nyt täydessä kukoistuksessa. Vieläpä muutamia koivujakin oli portaitten viereen pistetty, ja latvat kauniisti yhteen sidottu, sillä nyt oli Mittumaari-aatto, ja huomenna torpan tytön, nuoren Annin, piti ensi-keran Herran ehtoolliselle pääsemän.

Annin isä ja äiti istuivat portahilla odottaen tytärtänsä kotia pappilasta. Anni oli heidän ainoa lapsensa ja senkin vuoksi hyvin rakastettu, mutta erittäinkin hänen hellä ja siisti luontonsa teki hänen heille rakkaaksi.

Annin äiti Liisa, joka oli jo hetken aikaa odottanut tytärtänsä, kuunteli tarkasti, eikö jo kuuluisi airojen loisketta. Viimein, kun ei kaivatua kuulunut, sanoi hän miehellensä: — Mene, Matti hyvä, katsomaan, eikö lapsemme jo tule. Minä lähden iltasen toimeen. Tänä iltana olkoon Anni vapaa maallisista toimista. — Niin sanoen riensi Liisa ilta-toimiinsa, ja Matti läksi rannalle.

Jo näkyi Annin vene. Anni istui ja souteli hiljaa. Tyynesti kuului airojen loiske. Annin huivi oli luiskahtanut niskaan, ja hänen keltaiset

hiuksensa näyttivät ilta-auringon loistossa ihan kullan kaltaisilta. Hänen poskensa olivat verevät ja kauniit, ja vakavat sini-silmänsä näyttivät tuumailevaisilta. Hän ei huomannut, että jo oli pienen lahden yli soutanut, ennenkuin vene tönkäsi rantaan.

— Hyvää iltaa, Anniseni, — sanoi Matti ja veti venettä paremmin rannalle.

— Jumal' antakoon, — vastasi Anni, astuen ulos aluksesta. Samassa tuli myös äiti heitä vastaan, ja nyt läksivät tupaan, johon Liisa oli valmistanut illallisen.

Tupaan tultuansa otti Anni kainalostansa ison raamatun, jonka näytti vanhemmillensa sanoen: — Katsokaatte, mitä vanha provastimme antoi minulle; samanlaisen sai myös pappilan Maaria mamselli.

— Hyvä, hyvä, — lausui isä. — Mutta muista, lapseni, että maa vaatii viljeliänsä; muutoin ei se hedelmää kannu, ja niin vaatii myös raamattukin.

Liisa pyhkieli silmiänsä sanoen: — Siinä, lapseni, sinulla on neuvon-antaja vielä silloin, koska vanhempasi päässä sammalet kasvavat.

— Oi, äiti, — sanoi Anni, — jos olisitte kuullut, kuinka rakas provastimme puhui meille, ette olisi taitanut itkemättä olla. — ”Rakkaat lapset”, sanoi hän, ”lähdette tuntemattomaan maailmaan; muutamille teistä tohtii elämän tie olla taiseempi, toisille hyvinkin teräviä kiviä täynnä; toisilla teistä taitaa olla keveämpi takka kannettavana, muutamilla taas raskaampi. Monelta teistä jo ehkä nuoruuden iässä temmataan pois rakkaat vanhemmat, jotka teitä ovat ohjanneet; mutta muistakaatte, että Jumalan sana on se aarre, josta oppia ja neuvoa saatte ilossa kuin murheesakin.” ”Ja vielä minä muistutan teitä”, sanoi hän, ”että kannen, johon sana on suljettuna, ei pidä tomuiseksi joutuman; niin usiasti pitää teidän sitä viljelemään”. — Niin puhui provasti, —

sanoi Anni, — ja käski meitä vielä huomenna koontumaan pappilaan ja sieltä sitte lähtemään hänen kanssansa kirkkoon.

— Mutta nyt on jo ilta kulunut, — sanoi Matti, — lähtekäämme iltaselle. — Ruualta päästyä luki Matti vähäisen raamatusta, ja sitte läksivät levolle.

Aamulla oli aurinko jo korkialla taivahalla, kun Anni heräsi. Kiiruusti puki hän päällensä mustat vaatteensa ja läksi isänsä ja äitinsä kanssa pappilaan.

Pappilassa olivat jo rippi-lapset ko'ossa Annin sinne joutuessa. Samassa tuli myös provasti ja hänen kuudentoista-vuotinen tyttärensä Maaria, joka myös kuului rippi-lapsiin. Kaikki silmät kääntyivät heidän puoleensa. Ja tosiaan olikin se kaunis näkö, ikään kuin talvi ja kevät, kun tuo kukoistava kuudentoista-vuotinen tyttö käveli vanhan valkia-päisen isänsä rinnalla. Maaria oli hoikka kuin järven sarpa, hänen silmänsä olivat sinisemmät kesätaivasta, ja hänen hohtavat poskensa olivat kauniimmat sitä ruusu-kiehkuraa, joka oli sidottuna hänen mustiin hiuksiinsa.

Nyt läksi rakastettu opettaja laumansa kanssa kirkkoon, ja koska hän siellä luki esi-puheeksensa valitut sanat: ”Täst’edes en minä kauan puhu teidän kanssanne” (Joh. 14—30), silloin kaikki lapset itkivät. He tunsivat, että kohta olisivat eriotettuna paimenestansa, ja että lauma sinne tänne hajosi. Kallis rippikoulu-aika oli ohitse.

Kirkosta tultua meni kukin eri haarallensa, vaan Maarialla ja Annilla oli sama tie. Vieläpä yksi oli, joka vaan jäljissä seurasi heitä muutama askeleen päässä, siksi kun tulivat pappilaan, jolloin Maaria erkani Annista ja meni kotia. Silloin läheni jäljessä-käviä, joka oli yhdeksäntoista-vuotinen rehellisen- ja siistin-näköinen nuorukainen ja Syrjän talon ainoa poika, nimeltä Wilho.

Anni katsoi taaksensa ja sanoi: — Kah, Wilho.

— Niin olen, — vastasi Wilho, — ja tulen isäni ja äitini puolesta käskemään teitä kaikkia meille päivälliselle.

Anni kiitti, ja nyt menivät yhdessä rantaan, jossa Annin vanhemmat jo olivat odottamassa. Sitte läksivät he kaikki Syrjän taloon. Siellä oli iso vieras-tupa koristettu seinän rakoihin piste-tyillä tuomen ja pihlajan oksilla, ja laattialla oli oli vasta riivittyjä katajia. Tuvan perässä oli pitkä valkiaksi pesty pöytä, jossa kukkuralliset ruoka-astiat höyryivät, ja seinässä naskui komia kello. Tuvan oven viereen seisahtuivat nyt vieraat torpasta, mutta Syrjän emäntä ne vähitellen veti kädestä tuvan perälle, johonka heidän hetkeksi jätämme ja saatamme lukiamme Maarian kotoa katselemaan.

2. Pappila.

Hämeenmaassa ovat kartanot usiasti raketut järvien rannoille, ja se onkin luonnollista, koska tämä osa Suomea juuri on ”maa tuhatjärvinen”. K—n pitäjän pappila on myös rakettu lähelle K—veden rantaa. Pappilan asunto-huonetten akkunoista on näkö-ala erittäin kaunis, sillä suuren puutarhan vanhojen puitten välistä näkyy sieltä ja täältä K—veden lahti. Asunto-rivin toisella puolella on piha, ja siitä on vaan muutama askele maantielle, joka kulkee vähäisen koivu-metsän läpitse. Tämöisessä kauniissa seudussa oli meidän kaunotar kasvanut niin vapaana kuin kukat koivujen juurella tuolla metsässä.

Maarian äiti oli kuollut jo hänen piennä ollessansa. Yksi vanhempi sisar ja veli oli hänellä elossa; mutta Eeva, joka oli viisitoista vuotta häntä vanhempi, oli jo monta vuotta ollut naituna

Tuomelan kartanoon Tyrvään pitäjässä. Maarian veli Aatu oli taas noin kahdenkolmatta-vuotinen, iloinen kuin lintu ja tavallisesti Maarian kumppanina. Vanha provasti, joka paljon rakasti lapsiansa, oli itse opettanut Maaria tyttärensä. Häntä ei missään koulussa kasvatettu; vaan kuin ilma oli kainen ja raitis, sai hän hypätä ulkona, ja koska se oli pilvinen, täytyi hänen tavallisesti ahkeraa lukea isänsä kamarissa.

Viikko oli kulunut siitä, kun viimein näimme Maarian. Hänen sisarensa Eeva oli lastensa kanssa pappilassa. Lapset leikitsivät puutarhassa, ja Eeva ja Maria istuivat lehtimajassa katsellen noita pienoisia.

— Maaria, sinä olet täällä niin yksin, — sanoi Eeva. — Huomenna, koska lähden kotia, täytyy sinun tulla kanssani Tuomelaan. Täällä vain kasvat ilman äitillistä ohjetta.

— En tahdo jättää vanhaa isääni yksin, — sanoi Maaria, — vaan muutamaksi viikoksi toki tulen mielelläni, mutta pitkäksi ajaksi en tahdo jättää kotoani.

— Isä kyllä antaa sinun tulla vähän maailmaa katselemaan, — vakuutti Eeva, — ja vanha Leena talon toimet pitää yhtä hyvin kuin sinä.

— Ei ole Tyrvään kuohuvat kosket niin suloiset kuin Hämeen saariset järvet, — vastasi Maaria, — enkä usko, että aikani kuluisi siellä kauemmin. Koska taas äitillistä ohjetta tarvitsen, juoksen vaan koivumetsän läpitse Koivumäelle. Siellä majurin rouva on kuin äiti minulle, ja Hanna on kuin sisar. Sielläpä välistä minulta kuluu päiviäkin.

— Entä Hemmi, — kysyi Eeva vähän nauraen, — onko hän mielestäs kuin veli?

Maaria ei ennättänyt vastata, sillä lapset huusivat: ”Tulee vieraita, Koivumäen herrasväki”, ja samassa näkyikin jo Aatu tulevan Hemmin ja Hannan kanssa puutarhaan. Eeva ja Maaria läk-

sivät heitä vastaan iloisesti tervehtimään. Nyt tuli myös provastin kanssa majuri rouvineen puutarhaan, ja kaikki päättivät viettää illan siellä, koska ilma oli lämmin ja tyyni.

— Noh, Maaria kukkani, — sanoi majuri, — sinäpä aina päivästä päivään tulet koriammaksi. Olet kohta yhtä muhkea kuin Tuomelan patruudessa, jos vaan joudut saamaan itsellesi kartanon j. n. e.

— Kotoni on minulle hyvä kartano, ja isäni suojassa on hyvä olla, — vakuutti Maaria, — en tiedä mitään parempata.

— Hm, niin tytöt aina sanovat, mutta toista ajattelevat, — vastasi majuri.

Nyt tuotiin kahvia, ja sen juotua läksivät nuoret pallon heitolle, ja seuran vanhempi puoli istui lehti-majassa katsellen nuorten iloa. Eevan vanhimmat lapset Ilmiö ja Helmi saivat myös olla pallon heitossa, mutta pienemmät Wiina ja Aina leikitsivät sannassa ja katselivat, miten nuot koriat pallot kilpailivat pääskyjen kanssa ilmassa.

Pian oli ilta kulunut, ja vieraat sanoivat jäähyväiset. Majuri ja hänen rouvansa läksivät pois hevoisella, mutta Hemmin ja Hannan oli jalkaisin meneminen. Hemmi haki sisartansa, mutta provasti sanoi hänen jo menneen Maarian kanssa. Kuultuansa sen jätti Hemmi hyvästi ja kiirehti heidän jälkeensä Aatun kanssa,

Hanna ja Maaria olivat vähän matkaa joutuneet edelle. Jo kuului illan hiljaisuudessa haapaen suhina Haapakalliolta. Tämä kallio oli muutaman askeleen päässä maantiestä ja melkein puoli-matkassa pappilasta Koivumäelle. Siihen asti meidän nuoret usiasti saattoivat toisiansa, ja sinne nytkin Hanna ja Maaria poikkesivat. He päättivät jutella siellä siksi, kun veljet sinne joutuisivat.

Kauan eivät jutelleet, ennenkuin Maaria sanoi: — Ole vaiti Hanna! Eikö veljemme tule jo? Kuulen äänen. Se on Aatu, joka laulaa.

Tytöt kuuntelivat. Aatu lauloi raittiilla ja selvällä äänellensä Oksasen kaunista laulua: "Mun muistuu mieleheni nyt suloinen Savon maa" j. n. e. Hanna ja Maaria juoksivat kilpaa veljiänsä vastaan. Maarian posket hehkuivat, hän oli erittäin ihana tällä haavaa. Hemmi ei saanut silmiänsä neitosesta. Hän sanoi Aatulle: — Miksi lauloit Savon maasta; mikä on suloisempi kuin Hämeenmaa?

— Laulan, kuin laulun sanat kuuluvat, — vastasi Aatu, — ne ovat ihanat, ei niitä sovi parantaa. Olisin kentiesi paraiten sinun mielestäsi onnistunut, jos olisin laulanut: "Mun muistuu mieleheni nyt suloinen Maaria".

Hemmi naurahti vähän. Hän oli Aatun lapsuuden ystävä eikä piitannut mitään tuosta Aatun vähäisestä pilkasta.

— Aatu on aina vallatoin. — sanoi Maaria, — älä pahastu Hemmi hänen puheestansa. Huomenna taidan lähteä pois Eevan kanssa Tuomelaan, senpä tähden erittäinkin täytyy meidän nyt hyvässä sovussa eritä.

— Tuomelaan, vai lähdet sinä Tuomelaan, mutta älä unohda lapsuuden-ystäviäsi, Maaria!

— Mitäs puhut? — sanoi Maaria. — Vaikka kaikki muut unohtuisi mailmassa, niin lapsuuden koto ja lapsuuden ystävät eivät unohdu. Voi kuinka rakkaat ovat kaikki nämät puut minulle ja tuo Haapakalliokin ja puro, joka sen sivutse juosta lirisee.

Hemmi juoksi vielä ottamaan muutamia rakkauden kukkasia puron rannalta ja antoi ne Maarialle sanoen: — Jää hyvästi ja ota nämät muistoksi. — Maaria kiitti ja pisti ne neulalla rintaansa. Nuoret erosivat ja läksivät kukin kotiansa.

Hemmi ei ollut tyytyväinen. Hänen mielestensä ei Maaria näyttänyt erittäin iloiselta muistokukkia ottaessansa. Sen ilmoitti hän myös sisarelle, mutta Hanna sanoi: — Ei ole Maaria

lapsi enään. Eikö nuoren tytön pidäkin tunteitansa salata.

— En tiedä, — vastasi Hemmi. — Toivoisin Maarian olevan pienen tytön vielä. Silloin tuli hän aina ilolla vastaan ja taputteli poskiani.

— Ole vaiti! Maaria kyllä pitää sinua rakkaana, — vakuutti Hanna.

Hemmi pudisti päätänsä, mutta tuli toki tyytyväisempänä kotia keskusteltuaan sisarensa kanssa.

Aatun ja Maarian kotia tullessa sanoi Eeva: — Ah, rakkauden kukkia! Ne ovat varmaankin Hemmin antamia.

— Niin ovat, — vastasi Maaria, — ne kukat ovat aina olleet ystäviäni. Hemmi sen tiesi ja antoi ne sen vuoksi minulle.

— Ja Maaria oli iloinen, — vakuutti Aatu. — Etkö ymmärrä Eeva, että hän on varsin mielistynyt Hemmiin.

— Aina sinä olet paha, — sanoi Maaria. — Hemmi on minulle rakas lapsuuden-ystävä, vaan rakastunut häneen en ole. Jos hän menee taikka tulee, en ole tuosta liioin surullinen enkä iloinen.

— Saammepa nähdä, — oli Aatun vastaus.

3. Orpo.

Tyrvään pitäjässä Meskalan kosken rannalla oli pieni mökki. Siinä asui korpraali Teräsen leski kolmentoista-vuotisen tyttärensä kanssa. He olivat suuressa köyhydessä. Teräsen Riika (se oli lesken nimi) oli heikko ja kivuloinen. Kun hän oli terve, silloin ei heillä ollut puutosta, sillä Riika oli taitava kaikenlaisessa ompelu-työssä.

Riika oli lukkarin tytär. Jo pienuudesta oli hän Tuomelan patruunan äitivainajalla ollut kasvattina aina siksi, kun tuli naimiseen Teräsen kanssa. Riika oli nuorena ollut ihana ja siisti tyttö. Siihen aikaan, jolloin hän oli Tuomelassa, eli vielä nykyisen patruunan veli-vainaja, luutnantti Kaarle. Tämä nuorukainen oli silloin Riikaan kovin rakestunut, vaan se rakkaus ei ollut vanhan patruunessan mielen mukaan, ja koska luutnantti läksi Wenäjälle, vaati patruunessa Riikaa naimiseen Teräsen kanssa. Vaikka Riika oli tottunut aina tekemään emäntänsä käskyn mukaan, tuntui kuitenkin tällä kertaa käsky kovalta; mutta kaukana oli ystävä, joka häntä olisi suojellut. Hän tuli naimiseen Teräsen kanssa, ja koska luutnantti tuli taas kotia ja kyseli Riikaa, sanoi patruunessa: — Riika on naimiseen joutunut, hän on rehellisen miehen saanut, joka on hänen vertaisensa. — Silloin oli luutnantti vaalistunut ja sanonut: — Oi äiti, minun vertaisekseni hänen kasvatitte; miksi minulta hänen ryöstitte? — Eikä siitä asti ollut luutnantilla tervettä päivää, ja pian makasi hän vaaleana ja kylmänä.

Hänen vanha äitinsä seurasi pian hänen jälkiänsä, ja kuolinvuoteellansa sanoi hän: — Mitä Jumala on yhteen saattanut, ei pidä ihmisten eroittaman. Eri säädyn ei pidä estämän rakastavia toisiansa saamasta, jos vaan ovat yhdellä sivistyksen kannalla. Minä olen erehtynyt, koska olen eroittanut kaksi rakastavaista sydäntä; se minulle on paljon maksanut.

Nyt makaavat he, äiti ja poika, rauhassa, ja Teränenkin on kuollut, vaan Riika on tyttärensä kanssa tuolla pienessä mökissä, — hän, joka kentiesi oli luotu Tuomelan kartanon emännäksi.

Nyt oli Syyskuun alku. Ilta oli pimiä, eikä yhtään kynttilää ollut Riikan huoneessa; ainoastaan takassa paloi vielä vähäinen valkia, jolla Riika oli keittänyt kehnonpuolisen illallisensa.

Hän oli ollut Tuomelassa pellavia klihtaamassa, ja se oli hänen heikolle ruumiillensa raskasta työtä. Väsyneenä vaipui hän vuoteellensa ja nukahti vähäisen.

Kekäle takassa oli sammumaisillansa. Riikan tytär, nuori Niini, puhalsi kekälettä, ja valkia loisti taas kirikkaammin. Nyt otti hän kaksi kirjaa ja luki valkian loistossa sieltä ja täältä vuorotellen molempia. Äiti heräsi unestansa ja sanoi: — Niini, varo silmiäsi! Aina, aina sinä luet. — Mitä on kaikki lukeminen auttanut minua, sanoi hän itseksensä. — Mitäs luet lapsi? — sanoi hän Niinille.

— Lännetärtä ja Runeberg'in runoelmia, — vastasi Niini.

— Jaa, jaa! — sanoi Riika, — Runeberg'in runoelmat — ne antoi *hän* minulle, se oli silloin, ne ajat ovat olleet ja menneet. — Miksi opetin lapseni ruotsia lukemaan! Sinä olet suomalainen tyttö, lue suomalaista raamattuasi lapsi. Jumalan sana on ainoa lohdutus, koska kärsimme täällä mailmassa, ilman sitä vaipuisimme mitättömiksi. Sinä olet köyhä lapsi ja saat vielä ehkä kärsiä paljonkin elämäsi matkalla.

— Olen halusta lukenut pientä raamattuani, — vastasi Niini, — mutta en sitä aina halua lukea, ja nyt katsoissani Lännetärtä, jonka sain Tuomelan Helmiltä, johtui eteeni erittäin kaunis runoelma Mustalaispojasta. Minä nyt olen tässä koettanut, kuinka se kuuluisi meidän kauniilla suomen kielellä. Tahdon teille, äiti, lukea ensi-värsyn. — Ja Niini luki, niinkuin sanat kuuluivat hänen käännöksesssä:

”Etelässä kaunis Spanja,
Spanja on mun kotimaa;
Siellä lehevä kastanja
Ebron rannall' humuaa;
Mandel-kukat punertavat,

Hedelmöitsee viinapuu;
Siellä ruusut kaunihimmat,
Siellä kirkkahampi kuu.”

— Jaa, jaa! — sanoi Riika. — Siellä on ruusut kaunihimmat, siellä — siellä — sinä minun sydämeni ainoa rakastettu täällä mailmassa, ehkä pian näemme toisemme —

— Äiti, hyvä äiti, miksi olette välistä niin kummallinen, — kysyi Niini. — Mikä teitä vaivaa? En ymmärrä puhettanne.

— Sinä olet lapsi, Niini, etkä ymmärrä, vaikka äitisi sinulle kertoisi kaikki kärsimisensä mailmassa ja kaikki ilonsa; mutta nyt joudu levolle, lapsi, äitisi ei voi hyvin ja ilta-yön lepo on ruumiille paras.

Niini meni levolle, mutta hänen silmiinsä ei tullut unta. Hänen ajatuksensa lentelivät kauas tuosta ahtaasta mökistä. Hän ajatteli kaunista Espanjaa, josta hän oli lukenut, ja muisti samassa myös tuota kiitettyä K—n pitäjää Hämeenmaassa, josta hän oli kuullut Tuomelan lasten paljon puhuvan. Hän ajatteli: Voi jospa kerran pääsisin tuonne, noille Hämeen korkeille kunnaille! Siellä laulaisin, että laaksot kajahtelisivat! Näin ajatteli Niini ja oli onnellinen ajatuksissansa. Hän istahti vuoteellensa ja mustat silmänsä kiilsivät kuun pais-teessa. Mutta mikä loiste näkyi tuolta mökin akkunasta? Niini sen jo arvasi. Se oli kravustajien päre-valkioista. Niitä aina syys-yönä näkyy usioita Meskalan kosken ympärillä. Niini katseli krapu-valkioita ja kuunteli sirkkaa, joka lauleli takan kolossa.

Moni ison kartanon lapsi olisi kamalana pitänyt sirkan laulun, mutta Niinille oli se vanha tuttu. Se oli hänen kumppaninansa yksinäisyydessä, se oli hänen lapsuutensa ystävä. Niinin kat-sellessa päre-valkioita, lähenivät ne ja joutuivat ohitse, mutta tuossa taas tuli joukko rannalle,

päre-soitot kädessä. Niini tunsi ne, ne olivat Tuomelan lapset. Mutta kukapa tuo nuori tyttö oli, joka näytti niin ihanalta valkian loistossa? Niini muisti kuullessaan, että Tuomelan patruunessa oli tullut kotia ja tuonut nuoren sisarensa kanssansa, ja päätti tuon neitosen patruunessan sisareksi.

Valkiat katosivat vihdoinkin, ja Niini läksi levolle ja nukkui. Aamulla oli kello viisi, kun hän heräsi äitinsä vaikeroimisesta ja kysyi: — Oletko äiti sairastunut.

— Olen, — vastasi Riika. — Rinnassani on kova polte. Jos vaan tulisi päivä, lähetäisin sinun Tuomelaan jotain lääkitystä hakemaan itselleni.

Niini hyppäsi vuoteeltansa ja puki pikaisesti päällensä sanoen: — Äiti, minä menen oitis Tuomelaan.

— Ei lapseni, — sanoi Riika, — patruunessa ei vielä ole ylhäällä.

Kun päivä vähän hämäröitsi, läksi Niini Tuomelaan. Hänen sydämensä tykytti. Kiiruusti astui hän tavan takaa pyhkiellen esiliinallaan silmiänsä. Herrasmies ajoi hänen sivutsensa Tuomelaan päin. Voi joska olisin päässyt tuolla hevosella! ajatteli Niini, vaan se oli jo mennyt. Niini rupesi juoksemaan ja pian oli hän joutunut kartanoon. Hän meni kyökkiin, ja tuossapa oli tuo kaunis neito, jota hän eilen oli katsellut krapuvalkian loistossa. Se olikin, kuten Niini oli arvannut, patruunessan sisar, meidän kaunis Maaria.

Maaria kuori krapuja kyökissä Niinin tullessa. Niini pyysi saada patruunessaa puhutella.

— Nuotkin ovat aina pyytämässä, — ärjäsi kyökki-piika. — Ei nyt kukaan joudu patruunessaa käskemään, täällä on vieraita. Tule toisten!

— Äitini on sairas, — valitti Niini, — käskäkääte pian, pian!

— Aina se on sairas, — mutisi kyökki-piika. Mutta Maaria, joka näki tytön tuskan, lausui lem-

peällä äänellensä: — Minä menen toimittamaan sinulle apua, lähde vaan kotia. Äitisi ehkä tarvitsee sinua.

Niini selitti vaan äitinsä rinnassa kovan poltteen olevan ja meni sitte kotia.

Vieras, joka oli Tuomelassa, oli läänin-tohtori Aarni Wakanen. Tohtori Wakanen oli etevimpiä miehiä. Hän oli virassansa muita taitavampi ja teki työnsä suurella tarkkuudella. Hän oli myös parhaassa iässensä, ja hänen suora luontonsa mielistytti kaikkia, mutta vielä ei kukaan neitonen ollut häntä sitonut kulta-kahleisinsa.

Tohtori Wakanen puhui par'aikaa patruunan ja Eevan kanssa, kun Maaria tuli sisälle.

— Orpanani Wakanen ja vaimoni sisar, — sanoi patruuna.

Tohtori tarkasteli vähän Maariaa, vaan pian oli hän unohtanut koko tämän kukoistavan tytön.

Maaria kääntyi Eevaan sanoen: — Teräsen tyttö oli täällä ja sanoi äitillensä olevan kovan poltteen rinnassa. Mitä apua olisi hänelle hankittava?

Tohtori kuuli Maarian puheen ja kysyi: — Missä asuu hän? Kyllä minä menen häntä katsomaan. — Kuultuansa Riikan asuvan rannalla olevassa mökissä jätti hän hyvästi ja läksi kiiruusti sinne. Eeva käski kyökki-piian mennä Niiniä auttamaan Riikan hoitamisessa.

Tohtori ei kauan viipynyt Riikan tykönä, ennenkuin tuli Tuomelaan takaisin. Hän pudisti päätänsä ja sanoi: — Teräsen leski ei kauan elä. Mutta, Eeva hyvä, eikö ole mitään parempaa hoitajaa kuin tuo suuri-suinen piika, jonka sinne lähetit.

Eeva tuumaili, vaan ei muistanut ketään sopivaa. Mutta Maaria sanoi: — Kyllä minä menen häntä hoitamaan.

— Mene vain, — lausui Eeva, — kyllä se on hyvä, että Riika parka saa jonkun ymmärtäväisen ihmisen kanssa puhua; hänellä ei ole sopivaa puhelukumppania vertaistensa seassa.

Tohtori katsoi pitkään Maariahan ja sanoi sitten: — Joka paraiten loistaa tanssi-salissa, se on usein kehnoin hoitaja sairashuoneessa.

Maarian posket punastuivat. Häntä harmitti nuot tohtorin sanat, ja hän vastasi: — Paremman hoitajan puutteessa pidän toki päätökseni ja lähdän Niiniä auttamaan. — Ja Maaria läksi. Hän tuli Riikan mökkiin, jossa Niini istui äitinsä vuoteen ääressä itkein. Maaria pani kätensä hänen olallensa ja kuiskasi hiljaa: — Niini hyvä, minä tulen auttamaan sinua äitisi hoitamisessa. Maija saa mennä kotia. — Maija meni, ja Maaria jäi lohduttamaan Niiniä.

Niini itki katkerasti ja sanoi: — äitini, rakas äitini, mihinkä joudun, jos kuolette!

— Jumala on orpoin isä, — vastasi Maaria.

Riika katsoi kummastellen tuota kaunista neitosta ja lausui: — Niin nuori ja toki jo niin vahva luottamus jumalaan. Oletteko papin tytär?

— Olen, — vastasi Maaria.

— Niin se on, — vakuutti Riika; — jumala on orpoin isä, ja muista lapseni häneen turvata.

— Miksi ottaa hän minulta äitini, — valitti Niini.

Älä pyydä, mato, joka maassa matelet, hänen salaisia neuvojansa tutkistella, — sanoi Riika, — vaan ota tyytyväisyydellä vastaan sekä murheet että ilot. Kaikki ne ovat meidän hyödyksemme.

Näin kului illat ja päivät mökissä. Maaria ja Niini hoitivat sairasta kaikella huolella, ja kun Riikalla oli paremmat kuuröt, antoi hän viisaita neuvojansa lapselleen. Neljä päivää oli Maaria ollut sairas-huoneessa, kun Wakanen taas tuli ranta-mökkiin. Täällä oli kaikki käynyt hyvässä

järjestyksessä, jonka Wakanenkin huomasi; mutta hän ei siitä mitään muuta maininnut, kuin että sairasta piti niin hoidettaman, kuin tähänkin asti.

Wakasen mentyä jäi Maaria tuumailemaan tuosta miehestä, joka hänestä ei mitään piitannut. Se oli hänelle outoa, hänelle, jolle kaikki kilpailivat sanoa, mitä korviin olisi makeimmalta kuulunut.

Riikan hiljainen ääni herätti Maarian hänen ajatuksistansa. Riika pyysi istua. Samassa yskähti hän, ja kirkas veri virtaili hänen suustansa. Hän makasi nyt vaaleana vuoteellansa ja vähän ajan levähdettyänsä sanoi hän: — Lapseni, jo jätän sinun ilman maallista turvaa, mutta pidä Jumala turvanasi, hän on kuitenkin paras turva. Ja muista myös, että puhdas maine on köyhän paras ja ainoa tavara. Jää hyvästi, mun pieni Niiniseni! — mä tulen pian — pian — siellä on ilo loppumatta, lakkaamatta. — Ja huoneessa, jossa vast'ikään oli kuulunut sairaan tyytyväinen ääni, kuului nyt ainoastaan sirkan laulu ja orvon hiljainen itku. Riikan kärsimiset olivat loppuneet.

4. Huuto-kauppa.

Syyskuu oli keski-välissä. Lehdet koivikoissa olivat kellastuneet. Kirkon kellot kajahtivat surullisesti pyhä-aamuna. — Kenen kellot soivat? Ketä haudataan? — kyseli kansa, joka kuljeskeli kirkolle. — Teräsen Riikaa haudataan, — kuului vastaus. — Tuolla tulee mure-väki. — Ja siellä näkyikin vähäinen joukko mustiin vaatteisin puetettuja ihmisiä. Ne olivat kaikki Tuomelaan kuuluvia.

Niinin posket olivat kelmeät, ja hänen mustat silmänsä näyttivät vielä tavallista mustem-

milta. Hän oli itkenyt paljon, vaan nyt ei saanut kyönelettä silmiinsä. Hän oli pakahtumaisillansa, sillä mustalla mullalla peitettiin kaikki, mitä hän oli mailmassa rakastanut, hänen äitinsä.

Ihmiset, jotka katselivat lasta, sanoivat: — Tuo Teräsen joukko ei ikinä ollut vertaistensa kaltainen, ja kummapa tuo tyttö nytkin on, kun ei edes äitiänsä itke.

— Kyllä minä ne tunnen, — lausui eräs leviä lihava akka, — ne ovat kovan-laatuksia. Muistaakseni olen kuullut heidän olevan mustalaissukua, ja niin se onkin, kylläpä sen näkee tuosta tytöstäkin, joka on niin musta kuin kekäle. Ja äitikin noitui Tuomelan patruunan veli-vainajan niin, että jo olisi päässyt luutnantin kanssa naimiseen, ellei vanha patruunessa olisi siitä loppua tehnyt ja naittanut Riikaa Teräselle. Teränen oli silloin vaan vankka työmies, vaikka sittemmin meni sotaväkeen. Mutta luutnantti kuoli sulasta rakkaudesta. — Nyt kulki akan juttu suusta suuhun ja korvasta korvaan, sekä tosi että valhe yhteen sekoitettuna; mutta valhe Riikan noitumisesta ja mustalais-sukuisuudesta oli erittäinkin halullista kuulioille.

Hautajaisten jälkeen meni Niini Tuomelaan. Patruunessa oli luvannut, että Niini saisi heillä olla siksi, kun hänelle koto hankitaisiin.

Nyt oli maanantai. Niini istui Tuomelan lasten kamarissa katsellen Meskalan kosken kuohua ja tuota pientä mökkiä rannalla. Voi, kuinka rakas oli hänelle ollut tuo pieni köyhä koto! Nyt ei hänellä ollut kotoa enään. Niini arveli itseänsä huuto-kaupalle pantavan, ja minkä-kaltaisen kodon hän sitte oli saava, se oli tietämätöntä. Niini itki katkerasti, mutta samassa kuuli hän puheen salista. Se oli patruunan ja tohtorin ääni. Patruuna sanoi Niinin huuto-kaupalla olleen ja Niemen Marttiin hänen vähimmällä maksulla ot-

taneen. — Olisin minä tyttö-raukalle paremman kodon suonut, — lisäsi patruuna vielä.

— Ohoh, — sanoi tohtori, — tuopa on kummaa! Täytyykö meidän maassa vielä ihmisten lasten olla huuto-kaupalla?

— Niinpä se on, — vastasi patruuna. — Kun kerran vaivaisten kassasta makso tulee, niin pitää lapsen sille menemän, joka hänen vähimmällä maksolla ottaa vastaan.

— Olisin minä pitäjän miehiä, — vakuutti tohtori, — niin se ei tapahtuisi, vaan minä panisin lapsen tunnettuun hyvään kotoon ja maksaisin köyhäin-kassasta kohtuullisen makson. Kyllä niitä aina löytyy, jos ei yksi, niin toinen, jotka lapsen määrätystä rahasta ottavat kasvattaaksensa, emmekä myös vallan ole kelvollisten kasvattajien puutteessa; mutta tuo huuto-kauppa on vaan otettu paha tapa.

Niinin sydän sykki kummasti. Hän oli tuomittu rikkaalle Marttiinille, jonka rouva ja lapset olivat tunnetut kovin pahoiksi. Se oli kova tuomio, mutta tuo tohtorin puolustus, sepä oli kuin lääke haavalle. Olipa joku mailmassa, joka olisi tahtonut lievittää orvon elämää.

Yksi oli vielä huoneessa, joka kuunteli tohtorin puhetta. Se oli Maaria, joka oli tullut Niiniä lohduttamaan. Nyt tuli patruuna ja sanoi Niinin pian pääsevän uuteen kotiinsa, sillä Niemen Marttiin herrasväki oli luvannut tulla Tuomelaan ja sitte illalla viedä Niinin kanssansa.

Niini rupesi taas katkerasti itkemään, mutta Maaria sanoi: — Älä itke Niini, koeta vaan aina tehdä emäntäsi tahto, niin kentiesi ei sinulla ole yhtään hätää.

Kauan ei Maaria joutunut lohduttamaan Niiniä, ennenkuin komiat vaunut ajoivat pihaan. Niemen Marttiinipa se oli perheinensä. Tahdomme näitä vähän lähemmältä katsella.

Marttiini itse oli ennen ollut kauppiana pienessä meri-kaupungissa, jossa hän tervan myynnistä oli tullut rikkaaksi. Hän ei muusta tietänyt kuin rahasta. Rahan jälkeen hän ihmisetkin punnitsi. Mitä oli kaikki oppi ja taito — tyhjiä lörpötyksiä vaan, jos eivät tuoneet suuria voittoja lakkariin. Virka-miehistä ei hän pitänyt mitään, eihän niillä tavallisesti ollut paljo kolikoita. Pöyhkiänä kulki hän kuin tyhmä kalkkuna, ja perheensä oli samaa laatua. Hänellä oli vaimo ja kolme tytärtä, joista kaksi jo oli naima-iässä, ja kaksi poikaa, joista toinen oli ala-ikäinen. Hänen nuorin tyttärensä Ruusa oli tuleva Niinin hoito-lapseksi. Siinä oli koko perhe, josta nyt näemme Tuomelassa kaikki muut paitsi kaksi nuorinta lasta.

Marttiinin rouva istui leviänä sohvassa katsellen mieli-hyvällä tyttäriänsä. Vanhin, Emilia, olikin komia muodoltansa, mutta tyhmä ja ylpiä kuin vanhemmat. Toinen tytär, Hilda, oli taitava pianon-soitossa ja tahtoikin sillä loistaa. Nyt hän myös seiso pianon ääressä nuotti-kirjoja tarkastellen, mutta sieltä ehtimiseen silmänsä lentelivät ympäri, ikään kuin olisi hän odottanut jotain. Jopa viimein kysyikin, eikö tohtori Wakanen ollut Tuomelassa, ja koska Eeva sanoi hänen par'aikaa olevan heillä, näytti hän tyytyväiseltä. Tuo lihava rouvakin tuli heti puheliaammaksi ja sanoi:

— On se toki onni, että läänissämme on niin taitava tohtori kuin Wakanen. Kuinka monta kertaa hän minunkin on parantanut, koska olen tullut kipiäksi harmista noitten pahain piikain tähden. Ennen olin myös joka päivä pelvossa, että mieheni, joka on ylen lihava, saattaisi tulla halvaukseen, mutta kyllä nyt saa olla hyvässä turvassa, kun on tuo viisas tohtori meillä. Se vain on paha, että hän ei ole nainut vielä. Meidän Emilia olisi jo kauan tarvinnut häntä puhu-

tella, mutta hän on niin ujo, ett' ei taida naimattoman tohtorin kanssa puhua.

— Onko Emilia kipiä? — kysyi Eeva. — Eipä hän siltä näytä.

— On, — vastasi rouva. — Jo kauan on hän sairastanut sydämen tykytystä. Mutta joutui mieleeni, mitä nykyään kuulin, että patruressalla on sisar täällä. — Rouva ei ehtinyt sanoa enempätä, ennenkuin kaksi ovea aukeni, toisesta tulivat herrat sisälle ja toisesta Maaria.

Emilian ja Hildan silmät pyörivät. Heillä oli paljo katseltavaa. Tuollapa oli nyt tohtori, joka olisi ollut hyvä saalis, sillä hänellä oli iso palkka; olisipa kyllä kelvannut olla tohtorinnana. Häntä täytyi siis katsella. Tuo ihana tyttö taas, joka heitä tervehti, joka katseli niin suloisesti suurilla sini-silmillensä, sekin välttämättömästi vaati heidän huomiotansa. Marttiinin Lassikin seisoi kuin korpi-kuusi eikä muistanut tervehtää, vaan jäi katselemaan Maariaa. Myös tohtori näkyi ihastuksella silmäilevän häntä ja sanoi vähän hymyillen: — En ole teitä vielä nähnyt tänä päivänä. — Maaria noikkasi vähän ja kääntyi heti pois ajatellen itseksensä: — en taida hänen kanssansa puhua, kumma, miten häntä pelkään, — ja tuo iloinen Maaria tuli oikein vakavaksi aina, koska tohtori oli seurassa.

Tervehdettyänsä kääntyi Maaria Hildan luo, joka nojaten pianoa vastaan tarkasteli nuotti-kirjoja, ja kysyi: — Soitatteko pianoa?

— Soitan, — vastasi Hilda. — Enkä muuta halua tehdä kuin aina soittaa, se on työni aamustaa iltaan.

— Kyllä soitto on ihanaa, koska sillä itseänsä huvittaa moninaisten töittensä jälkeen, — sanoi Maaria, — mutta aivan yksi-puolista olisi mielestäni tehdä sitä aamusta iltaan asti.

Hilda, joka halusta tahtoi tohtoria juttelemaan kanssansa, vastasi: — Ei suinkaan. Toh-

tori tulkaatte minua puolustamaan. Eikö se ole tosi, että yhtä työtä taitaa tehdä aina aamusta iltaan; niinpä tohtorikin parantaa sairaita päivät pitkät.

Tohtori Wakasen suu kävi vähän ilve-nauruun, kun Hilda häntä vertaili itseensä, ja hän sanoi: — Se on minun ammattini. Jokainen, jonka on onnistunut valita itsellensä sopiva ammatti, tekee työnsä halulla, sillä silloin hän tietää itsensä myös olevan yhden pienen aseensa maansa hyödyksi, ja varmaan tekin opetatte muille tuota ihanaa soittoa, muutoin työnne olisi aivan yksi-puolista ja itsestä, jos sitä tekisitte vaan oman itsenne huviksi eikä kenenkään hyödyksi.

— Minäkö muita opetaisin! en suinkaan, — vastasi Hilda. Kuka sitä tekisi, jonka siihen ei pakkoa ole?

— Eihän sitä muut tee kuin köyhät, — sanoi Marttiin rouva, — melkein kaikki koulunopettajatkin, näette, ovat köyhiä.

— Ja kuitenkin, — vakuutti tohtori, — uhraa moni varallinen nuorukainen halulla rahansa saadaksensa opettaja-virkaan tarvittavaa oppia ja taitoa. Hän tietää olevansa aseensa, eikä vähimmänkään, maansa hyödyksi, ja sepä tieto täyttää hänen sydämensä tyytyväisyydellä ja antaa hänelle voimaa hänen raskaasen työhönsä.

Maaria katseli ihastuksella tohtoria. Hän ajatteli: — On tuo mies toki jalo ja järkevä, hän ei olekkaan ylpiä, niinkuin luulin.

Nyt tuli Eeva ja sanoi: — Minä tahdon ratkaista riitänne ja pyydän Hildaa soittamaan meille vähäisen, ja ehkä Emilia laulaa.

— Aivan kernaasti tahdon soittaa, — vastasi Hilda, ja tohtoriin katsahdoin lisäsi hän: — jos vain sillä taidan huvittaa muita kuin ainoastaan itseäni.

Tohtori ei ollut tuota kuulevanansa enään, hän vaan puhui Marttiin kanssa laivoista ja kaupasta.

Maaria toi uusia nuotti-kirjoja. Siinä heillä oli monta kaunista suomalaista ja ruotsalaista laulua valittavana, mutta Emilia sanoi: — En ole tottunut laulamaan paljon muita kuin saksalaisia lauluja, — vaan koska niitä ei täällä löytynyt, täytyi heidän tyytyä eräasen ruotsalaiseen lauluun nimeltä ”Vid Roines strand” (Roineen rannalla), joka olikin erittäin kaunis.

Lassi, joka Maariaa oli puhutellut melkein koko laulun ajan, kyseli nyt häneltä: — Ettekö te soita? vai laulatteko?

Maaria vastasi sekä soittavansa että laulavansa, mutta ei pianoa, vaan kanteletta, ja nyt pyysivät kaikki häntä soittamaan. Maaria meni ottamaan kanteleensa ja rupesi somalla äänellensä laulamaan Runeberg'in runoelmaa Talonpojan pojasta. Hän lauloi:

Jo hetken oon nyt heilunut
Mä kirves käissäni,
Ja hongan oisin kaatanut,
Vaan vaipui voimani.

Ol' ennen mulla kuntoa,
En silloin uupunut;
Vaan vehka-leivän syötyä
On ruumis riutunut.

Jos kurja muunne muuttaisin
Jo tästä seudusta,
Niin leivän ehkä löytäisin
Ja palkan vaivasta.

Vaan vaikka siellä saisinkin
Ma ruuan runsahan,
Niin vaikeaa on kuitenkin
Mun saada matkahan.

Sill' oisko seudut, maisemat
 Niin siellä herttaset?
 Ja oisko kummut, kukkaset
 Kuin meillä metsäset?

Ja tuoksuisiko tuomikko
 Niin siellä laaksossa?
 Ja laulu kullan soisiko
 Noin mulle lehdossa?

Kuin lehti kuiva lentävi,
 Min tuuli tempasi,
 Niin raukka hänkin eksyvi,
 Ken maansa hylkäsi.

Vaan ehkä Herra kuulevi
 Jo köyhän kansansa,
 Ja syksyn tullen siunavi
 Sen vielä vuoronsa.

Kun Maaria oli laulunsa lopettanut, olivat kaikki salissa ääneti, ikään kuin olisivat pelänneet puheen häiritsevän niitä suloisia tunteita, joita tuo ihana soitto ja laulu oli tuottanut heidän sydämihinsä. Tohtori katkaisi viimein äänettömyyden, kysyen Maarialta, kuka tämän laulun oli ruotsista suomentanut.

— Niini Teränen, — sanoi Maaria.

— Niini Teränen! vai se! — huusivat kaikki kummastellen. Tohtori sanoi lisäksi: — Onpa oikein vahinko, että se lapsi ei saa mitään kasvatusta.

— On, — lausui Maaria; — hänellä on erinomainen tiedon ja taidon halu.

— Niinpä se sanotaan olevan turhamainen, — sanoi Marttiin rouva. — Mitä tyttö tuommoisella taidolla tekee? Paras tytölle olisi, että häntä pidetäisiin kovassa työssä; niin hän kelpaisi ihmisille ja saisi mailmassa vaatetta ja ruokaa.

— Vaate ja ruoka on hyvä asia, vaan ne eivät ole kaikki tässä mailmassa, — virkkoi tohtori. — Olisi ainakin suotava, että se, jolla on kykyä ja halua kaikellaisiin taitoihin, saisi opilla halunsa tyydyttää.

Heidän niitä ja näitä jutellessansa oli jo ilta kulunut, ja vieraat läksivät pois, vieden tuon kalpean Niinin kanssansa. Iso Vahti haukkui vielä muutaman haukunnan, ja Marttiinin komiat vauhtunut eivät enään näkyneet.

Vierasten mentyä sanoi patruuna tohtorille: — Ei sillä tavalla pidä rikkaita naisia kohteleman, kuin sinä teet.

— Kuinka niin? — kysyi tohtori.

— Noh, ainapa sinä mutisit vastaan, jos isä, äiti taikka tyttäret puhuivat. Näkyi selvään, että sinua ei miellytä kauppamiehet eikä heidän perheensä.

— Ei suinkaan, sinä olet väärässä. Minä kyllä annan joka säädylle arvonsa. Ei ole virkamies porvaria parempi, kaikki olemme yhtä tarpeelliset ja yhtä arvolliset, kun vaan kukin teemme työmme täydellisesti maamme hyödyksi; mutta nämät pöyhkiät ihmiset, jotka rahalla kaikki punnitsevat, olkoot ne vaikka missä säädysssä taikka ammatissa, ovat aina pilkan alaiset. Mutta nyt en enään joudu täällä keskustelemaan kanssanne, sillä minun on kiiru kotia, täällä jo on liaksi päiviä kulunut. — Ja Aarni Wakanen jätti heidät hyvästi, ja läksi ajamaan kotiansa.

Suitset makasivat höllänä hevosen selässä ja Wakanen tuumaili itseksensä yhtä ja toista. Hän hieroi silmiänsä, ikään kuin olisi sillä saanut ajatuksensa selvenemään, mutta turhaan — punaiset posket ja siniset silmät pyörivät aina hänen edessänsä. Vihdoin tuli hän kotia. Kotonsa tuntui hänestä tyhjältä, hän oli väsynyt mielestensä eikä viitsinyt olla ylhäällä, vaan pani maata, mutta uni ei tahtonut tulla hänen silmiänsä. Kauan

käänteli hän itseänsä, ennenkuin vihdoin nukkui uneksien sinisistä silmistä, kanteleesta ja suloisesta laulusta.

5. Risujen kokooja.

Jo olivat syksyn tuulet raivonneet, ja K—veden aallotkin makasivat jää-peitteesssä. Jo oli lumi-höyhteistä kasvanut suuria kinoksia metsä-maihin. Maaliskuu oli keski-välissä, aurinko paistoi jo hyvin keväisesti.

Härmäiset puut olivat ikään kuin tuhansia tähtiä täynnä. Syrjän talon ja torpan välisessä metsässä kuului iloinen laulu, joka oli meidän tuttuja kansanlaulumme. Sanat kuuluivat:

”Mitäs minä itseäni surulliseksi heitän,
Kyllä minä pienet surut ilollani peitän.” j. n. e.

Laulaja kulki metsässä ja kokoili kuivia risuja isoon kelkkaan.

Metsässä kuului myös toinen ääni. Se oli puun hakkuu, joka siellä kajahteli, mutta pian se vaikenä, ja muutaman hetken perästä sanoi iloinen ääni: — Hyvää päivää, Anni!

— Kah, Wilho! Mihinkä menet? — kysyi Anni ja hänen poskensa, jotka pakkaisesta jo olivat punaiset, tulivat vieläkin punaisemmiksi.

— Tähämpä loppui matkani, — vastasi Wilho, — mutta nyt aikoon vetää tuon raskaan risukuorman kotiasi, niin saan kanssasi vähän jutella.

— Älä tule Wilho. Isäni on siitä vihainen. Koska sinä viimein saatit minua kotia, vihastui isäni ja sanoi, että minä en enään saa kanssasi jutella, sillä äitisi on luvannut ajaa isän torpasta pois, jos me vaan olemme ystävät. Aina siitä,

kun isäsi kuoli, ei minua ole halullisesti otettu Syrjällä vastaan. Isäsi oli aina hyvä minulle, mutta "ei ole ajat, niinkuin oli ennen," sanoi Anni vähän naurahtaen. Ei hän taitanutkaan olla surullinen nähdessään Wilhon seisovan vieressäsä soriana ja vakavana kuin honka metsässä.

— Vai niin, — lausui Wilho, — enkö minä sitte ole kukaan? Enkö aina ole ottanut sinua ilolla vastaan? Ja nykyään, koska äitini sanoi minulle: -- Miksi sinä Annin jälkiä aina kävelet? Et sinä Annia kumminkaan saa. Ja mitäs ajattelet? Sinä kyllä saat rikkaita talon-tyttäriäkin, saat kenen hyvänsä, — niin minä vastasin: — En tahdo ketä hyvänsä, tahdon vain Annin, — ja sitten tulin tänne metsään puita hakkaamaan, kun en halusta riitele äitini kanssa. Täällä kuulin sinun äänesi ja kiiruhdin luoksesi.

— Mitäs tulitkaan, mahdoit vain hakea rikkaampia ja parempia. — Annia vähän narkästytti tuo, että Wilhon äiti luuli hänen saavansa kenen hyvänsä. Kyllä Anni sen todeksi tiesi, mutta se häntä toki harmitti, että Wilho tuon niin suoraan puhui.

— Älä pahastu Anni! — sanoi Wilho. — Jospa saisinkin rikkaampia, niin en suinkaan saisi parempaa ja kauniimpaa, kuin sinä olet, ja kyläpä tiedän sinun taitavan emännyyttä pitää siinä kun joku muukin. Senpä tähden oletkin minun Annini nyt ja aina.

Anni oli taas iloinen, ja nyt vetivät yhdessä risu-kelkkaa Annin kotiin.

Isä ei ollut kotona, mutta äiti lausui: — Jopa nyt peräti! kun talon-isännät risuja vetävät, ei se ole sopivaa.

— Ei työ miestä pahenna, — vakuutti Wilho, — enkä vielä isäntä olekkaan. Jospa olisinkin, niin ei Annikaan olisi risujen vetäjänä, sillä kun minä olen isäntänä, niin on Anni emäntänä.

— Ole vaiti, älä lapseni korviin turhia kuis-
kaa. Tänä päivänä yhtä ja huomenna ehkä toista.

— Ohoh! vai niin luulette. Katsokaatte hon-
kaa tuolla metsässä, miten se vakavasti tuulessa
seisoo, niinpä minäkin pysyn sanassani.

Nyt kysyi Wilho, eikö Annilla olisi mitään
asiaa Hämeenlinnaan, sillä hän aikoi sinne lähteä
äitinsä kanssa. Vähäisen ajateltuansa vastasi Anni
tarvitsevansa kampaa ja aikoi mennä rahaa otta-
maan, mutta Wilho sanoi: — kyllä minä rahan
sitte saan, kun kamman tuon, — ja läksi nyt iloi-
sena pois. Wilho päätti antaa kamman lahjaksi
Annille ja tuumasi ostaa hänelle vielä silkki-hui-
vinkin. Hän ajatteli Annin iloa ja oli onnellinen.

Anninkin sydän oli iloa täynnä. Hän ajatteli:
— Eiköhän Wilho mahda minulle kampaa lah-
joittaa. Olisipa sentään kumma saada Wilholta
lahja. Juuri hänen näin ajatellessaan tuli nuoru-
kainen, nimeltä Lukkarin Heikki sisälle. Hän oli
lukkarin poika. Hänen isänsä oli jo aikoja sitten
kuollut, mutta äiti eli vielä. Tämä poika oli sievä
nuorukainen, mutta hänen äitinsä, jota nimitettiin
Lukkarin Ullaksi, oli paha kielestänsä.

Lukkarin Heikki palveli pappilassa, ja koska
pappilan maat olivat Syrjän maiden lähisyydessä,
niin kulki Heikki usiasti Syrjän torpan ohitse.
Siellä näki hän tuon siistin Annin ja mielistyi hä-
neen. Aina Heikin täytyi talvella poiketa torp-
paan lämmittelemään. Annin isäkin jo huomasi
Heikin käsien palelevan aivan lämpimälläkin il-
malla. Heikki oli Matin mieltä mukaan, ja hän
olisi halusta ottanut Heikin vävyksensä, sillä sitä
ei hän milloinkaan uskonut, että Annin piti talon
emännäksi pääsemän; mutta Anni oli jo kauan
Wilhoa rakastanut, eikä huolinut Heikistä ollen-
kaan.

Koska nyt Heikki taas tuli torppaan, istui
Anni rukkinsa ääressä katsellen tarkasti lankaa,
jota kehräsi. Heikille ei ollut hänellä mitään sa-

nomista, mutta Liisa kysyi: — Mistäs tulet, ja mitä kuuluu?

— Eipä mitään erinomaista, — vastasi Heikki, — vien vaan heinä-kuormaa pappilaan ja poikesin tänne. Tänne tullessani, — lisäsi hän, — tapasin Syrjän Wilhon tiellä. Hän lupasi lähteä Hämeenlinnaan. — Heikki vilkaisi Anniin, mutta Anni vaan kehräsi. Vihdoin läksi hän pois, kun ei päässyt puheen alkuun Annin kanssa.

Heikki vei heinä-kuormansa pappilaan. Siellä tapasi hän äitinsä. Lukkarin Ulla, joka aina muita ihmisiä panetteli, rakasti toki paljon poikaansa. Puhuttuansa vähän aikaa Heikin kanssa, huomasi Ulla pian Heikin olevan pahalla mielellä; hän arvasi myös, mistä syystä. Hänen sydäntänsä karvasteli, kun ei poikansa, hänen silmäteränsä, ollut onnellinen. Ulla läksi kotia. Kotomat-kallansa tuumasi hän, miten taitaisi poikansa onnelliseksi saattaa, miten Annin saisi Heikin omaksi. Nyt johtui hänen mieleensä, että Heikki oli sanonut tavanneensa Wilhon ja että tämä aikoi äitinsä kanssa lähteä Hämeenlinnaan. Ullalla oli päätös tehty. Hän ei mennytkään kotia, vaan käänsi matkansa Syrjän taloa kohti. Ulla kyllä tiesi Syrjän emännän olevan Annin ja Wilhon ystävyyttä vastaan. Hän oli myös kuullut emännän tahtovan Mattilan rikasta tytärtä miniäksensä. Tämä Mattila oli juuri Hämeenlinnan tien vieressä naapuri pitäjässä; sepä sopi hyvin Ullan tuumiin.

Pian oli Ulla matkansa päässä, ja hänen astuessansa talon tupaan oli onneksi emäntä yksin tuvassa. Tervehdittyänsä sanoi Ulla: — On, näen mä, matka mielessä, koska on kirkko-reki pihalla.

— Niin on, — vastasi emäntä. — Lähden poikani kanssa Hämeenlinnaan.

— Niin aina, niin, — lausui Ulla, — taitaa vielä olla tuttujakin tiellä. Olen kuullut Wilhon aikovan naida Mattilasta, ja sepä onkin sopivampaa hänelle, kuin että Annin olisi ottanut. Niinpä

Annikin taisi ajatella, koska toisen sulhasen otti itsellensä.

— Wilho ei vielä ole naimista ajatellut, — sanoi emäntä, — eikä hän torpan tytärtä ainakaan ole aikonut ottaa; mutta kukapa sitte Annin sulhanen on?

— Hm, paha on puhua, — vastasi Ulla, — kun olen äiti enkä tiedä poikani tuumista muuta kuin muitten puheesta.

— Heikkikö? — sanoi emäntä. — Noh, sepä onkin sopivaa.

— Heikki ei ole minulle mitään puhunut, — virkkoi Ulla, — enkä ole mitään kysynyt. Olen ajatellut: odotan siksi, kun hän itse ilmoittaa asian minulle. Sen vaan olen huomannut, että hän aina metsästä tultuansa tietää jotakin puhua torpan asioista.

Ulla ei toki tahtonut poikansa päähän näitä valheita, hän vain sanoi, niinkuin valhetteliat tavallisesti, että oli puhuttu.

Emäntä ei Ullan puhetta oikein uskonut, mutta päätti toki Wilholle sopivalla ajalla ilmoittaa Annilla olevan sulhon; sitäpä Lukkarin Ullakin juuri oli toivonut.

Nyt meni hän taas kotia päin, mutta poikkesi vielä toki Syrjän torppaan. Anni oli päivällisen toimessa, mutta isänsä ja äitinsä istuivat tuvassa Lukkarin Ullan sisälle tullessa. Liisa käski Ullaa istumaan. Ulla istui tuvassa olevalle lavitsalle. Hän yskähti vähän, kun ei tietänyt, millä piti puhetta aloittaman, mutta vihdoin sanoi Matti: — Mitäs Ullalle kuuluu?

— Eipä mitään juuri, — vastasi Ulla. — Vanhuus vain tulee.

— No, mitäs kirkon-kylästä kuuluu, — kysyi Matti taas.

— Eipä erittäin mitään, — lausui Ulla. — Kuolleet haudataan, lapset ristitään ja nuoret kihlataan.

— Vai niin! — sanoi Liisa. — Onko uusia naimis-kauppoja tehty?

— Hm, en tiedä, onko teille mitään uutta, että uuden emännän saatte. Kyllä kai sen jo tiedätte, vaikka minä sen vasta nykyään kuulin.

— Wilhoko naimis-kaupassa on, — kysyi Matti, ja hänen silmänsä näyttivät teräviltä. Häntä oli aina harmittanut tuo Wilhon ja Annin ystävyys. Hän ei koskaan luullut siinä olevan ikipäiväistä vakavuutta. Anni tuli samassa sisälle.

Ulla pakisi: — Enpä minä tahdo olla ensimmäinen uutisten tuoja. Koska ette näy mitään tietävän, niin olen puhumatta.

Anni katseli, ikään kuin olisi kyselmä huulilla ollut. Ja Matti sanoi:

— Puhu suusi puhtaaksi Ulla. Joka aloittaa, saa myös lopettaa, — mutta nähdessään, että Ulla ikään kuin Annin vuoksi ei tahtonut puhua, kysyi hän suoraan; — Kuka siis Syrjän Wilhon morsian on?

— Äitinsä nepaan tytär, Mattilan Henna, — vastasi Ulla. — Sanottiin Wilhon menevän äitinsä kanssa talon katsojaisiin — ja sieltä sitte morsiaminensa Hämeenlinnaan kihloja ostamaan.

Anni, joka Wilhon morsiamella oli luullut itseänsä tarkoitettavan, tuli ensinnä punaiseksi, mutta pian olivat hänen punaiset poskensa vaaliat kuin lumi tuolla ulkona. Hän ei uskonut, hän ei tahtonut uskoa akan puhetta todeksi, mutta kaikki oli niin kummasti kokoon pantu. Olikohan toki mahdollista, että puheessa oli perää? Hän ei jaksanut olla sisällä, vaan meni ulos, ja suuret kyyneleet virtailivat hänen sinisistä silmistänsä.

Ullan uutiset olivat loppuneet. Hän läksi kotiansa. Ulla oli asiansa hyvin toimeen saanut, mutta ei hän toki näyttänyt tyytyväiseltä; pistävä tunto vaivasi häntä. Hän kyseli itseltänsä, oliko hän voittanut pojallensa mitään, oliko hän

tehnyt tuon sievän, hyväntahtoisen Annin onnettomaksi.

6. Seonnut vyhti selvenee.

Muutamia päiviä oli kulunut. Wilho äitinsä kanssa oli tullut kotia kaupungista. He olivat olleet Mattilassa, ja äiti oli Wilholle puhunut Lukkarin Ullan jutut. Tuota ei Wilho kuitenkaan uskonut. Hän vain nauroi äitinsä puhetta ja sanoi: — Sen on joku akka teille lörpötellyt.

— Saatpa nähdä, — vastasi emäntä.

Kotia tultuansa meni Wilho heti torppaan, kampa muassa. Silkin jätti hän toistaiseksi. — Wilho näki torppaan tullessansa Matin ja Heikin menevan tupaan. Hänen silmänsä mustenivat, epäluulon siemen oli jo hänen sydämessään, vaikka hän ei sitä ennen huomannut. Wilho meni sisälle. Hän näki Annin punastuvan ja taas vaalenevan. Hän näki Heikin istuvan lavitsalla Annin lähellä, ja nyt luuli Wilho äitinsä puheen todeksi ja pahan oman-tunnon tekevän Annin vaaliaksi.

Matti kysyi vähän jäykästi: — Mitä Syrjän isännän on asiaa?

— Toin Annin kamman, jonka hän kaupungista tilasi, — vastasi Wilho. Hän päätti antaa Annin maksaa kamman, sillä ei hän tahtonut toisen morsiamelle mitään lahjoittaa.

Anni oli vaalia ja hänen kätensä vapisi, kun otti kamman Wilhon kädestä ja maksoi sen.

Wilho meni heti taas kotia. Anni näki hänessä muutoksen tapahtuneen, ja Wilho olikin muuttunut. Työtä teki hän niinkuin ennenkin, mutta hän oli näränen ja kiivas. Hänen äitinsä huomasi sen myös ja ajatteli: — Jos saisi Wilhon

naimiseen, ehkä kaikki sitte kävisi paremmin, — mutta koska hän vain puhui Mattilan Hennasta, ärjäsi Wilho heti: — Minä en ikänä huoli naimisesta. — Sitte ei ollut äitin enään mitään sanomista.

Annin iloiset päivät olivat myös loppuneet, ja eräänä iltana, kun hänen isänsä sanoi aikovansa ottaa vävyn, koska hänelle oli miehen apu torpassa tarpeen, hämmästyti Anni ja vastasi olevansa nuoren vielä ottamaan miestä.

— Ole vaiti, — sanoi isä. — Vävy tekee työnsä suuremmalla tarkkuudella kuin palkattu mies. Olen havainnut Lukkarin Heikin sinusta paljon pitävän, ja hän onkin kelvollinen ja sopivainen mies.

— Heikki kyllä on kelpo mies, vaan minä en häntä rakasta, — vastasi Anni.

— Et sinä ymmärrä omaa hyötyäsi. — lausui Matti ja läksi taas ulos töihinsä siinä päätöksessä, että Heikin vävyksensä ottaisi; mutta eipä niistä tuumista tullut mitään. Tuo pieni pilvi, joka auringon hämmensi, oli pian pois haihtuva.

Matin mentyä rupesi Anni katkerasti itkemään. Hän tiesi, että mitä isä kerran oli sanonut, siitä ei hän luopunut. Juuri kun kyyneleet par'aikaa virtailivat Annin poskilla, tuli Syrjän emäntä sisälle. Anni pyhkieli vyöliinallaan silmiänsä ja meni ulos tuvasta.

— Kuinka täällä jaksetaan? — kysyi Syrjän emäntä. Liisa ei tuohon vastannut juuri mitään, jotain vain mumisi hän itseksensä. Hän oli vihainen emännälle. Hän muisti, miten rehelliseltä Wilho oli näyttänyt silloin, kun vertaili itseänsä metsän vakavaan honkaan. Emännän syyksi päätti hän sen, että Wilho ei sanaansa pitänyt, ja emännän syy oli sekin, että Annin posket olivat vaaliat. Koska emäntä vielä sanoi: — Mikä Annin on, kun näyttää mielestäni niin surulliselta, — niin silloin ei Liisa enään taitanut harmiansa hil-

litä, vaan lausui: — Kyllä on suremisen syytä minullakin. Lapsi meidän oli iloinen, kuin lintu laulaessa, ja kukoistava, kuin kukka kesällä, mutta nyt näette itse miten vaaliaksi ja surulliseksi hän on muuttunut, ja se on poikanne syy. Viikko takaperin vaan oli Wilho täällä ja todisti tahtovansa Annia vaimoksensa. Minä ja Matti olemme aina olleet Wilhon ja Annin ystävyyttä vastaan, mutta koska Wilho vaan aina oli luja päätöksessään, niin uskoin minäkin vihdoin hänen puheensa. Puheesta sitä ennenkin on perää tullut, mutta hänen vakavuutensa olikin turhaa, näen mä, hänen rehelliset silmänsä valehtelivat. Tuota en toki silloin olisi uskonut.

Emäntä alkoi monta kertaa puhua, mutta ei saanut suun vuoroa. Nyt sanoi hän: — Onko sekin poikani syy, että Anni on Lukkarin Heikin morsian?

— Ei toki niin pitkälle ole joutunut, — vastasi Liisa. — Isä kyllä sitä aina on tahtonut, vaan Anni ei unohda rakkauttansa niin pian, kuin Wilho, mutta se on poikanne syy, että hän on ottanut Mattilan rikkaan Hennan ja hylännyt köyhän lapsuuden-ystävänsä.

— Hm, — lausui emäntä, — tässä on joku sekoitus ollut. Wilho ei ikänä ole aikonutkaan Mattilan Hennaa naida, vaikka se olisi paremmin mieltäni mukaan ollut, mutta Lukkarin Ulla minulle sanoi Annin olevan Heikin morsiamen. Minäkin tuon uskoin ja puhuin sen Wilholle. Hän ei sitä uskonut, mutta viimein täältä tultuansa oli hän vallan toisellinen kuin ennen ja sanoi minulle: — Äiti, puheessanne oli toki perää. — Siitä asti on hän ollut äriä ja vallan muuttunut. Annista kuulin sanottavan, että hän oli vaalistunut ja aina itku-silmissä. Ajattelin sitte itsekseni, miten onnellinen morsian niin olisi, ja päätin tulla kuulemaan, miten asian laita oli.

— Nytpä sekainen vyhti selvenee, — vastasi

Liisa. — Lukkarin Ullapa Wilhonkin naimisesta meille jutteli. — Ja nyt puhui hän, miten Ulla oli heille sanonut.

Syrjän emäntä lausui: — Olkoot nuoret onnelliset! Olisin kyllä halusta rikkaan miniän ottanut, mutta en sillä toki tahdo lapseni onnea estää. Annikin on taitava tyttö, ja työ ja toimi talon rikastuttaa.

Nyt tuli Mattikin sisälle. Hän katsoi vähän pitkään nähdessänsä Syrjän emännän, mutta pian sai hän kuulla, miten asiat olivat. Emäntä lupasi mennä Wilholle näitä kaikkia selittämään. Sitte sanoi hän: — Eipä taida kauan viipyä, ennenkuin poikani on täällä.

Emännän mentyä tuli Annikin taas tupaan. Hän näki ihmeeksensä isänsä ja äitinsä olevan kovin iloisen näköisiä. Matti lausui:

— Anni rukka! heitä nyt pois tuo surullinen muotosi ja siivoo huonetta vähäisen, pian taitaa tänne tulla kauan kaivattu vieras. Wilhon kihlauksessa ei olekkaan mitään perää, ne ovat vaan olleet Lukkarin Ullan lörpötyksiä.

Anni katsoi kummastellen ympärillensä. Mitä kuuli hän? Kuinka taisi hänen suuri murheensa niin pian iloksi muuttua? Hänen tätä vielä ajattellessansa tuli Wilho. Hänellä oli sama rehellinen, suora muoto, kuin ennenkin, ja hän sanoi:

— Anni, me olemme molemmat olleet epäluulossa, olemme uskoneet turhia puheita. Siitä olemme kyllin kärsineet.

Anni itki ja nauroi, kun kysyi: — Mitä tämä nyt kaikki on? En tiedä, uneksinko vai olenko valveilla.

— Niin se nyt on, — vastasi Wilho, — että illalla lähdän isäsi kanssa pappilaan kuulutusta ottamaan.

— Tule tänne, jalo mies, metsän honka, — sanoi Liisa, — ja ota siunaukseni! Halusta jätän rakkaan lapseni sinun turvaasi.

Onni oli ylinnä Syrjän torpassa, ja sinne nyt jätämme Annin ja Wilhon asioitansa selittämään ja onnestansa juttelemaan.

7. Odottamaton kohtaaus.

Kesä-aurinko paistoi taas kirkkaasti. K—veden aallot loiskivat hiljaisesti pappilan rantaan. Vieno länsi-tuuli tuuvitteli vanhojen puitten latvoja pappilan puu-tarhassa, jossa Maaria käveli poimien sireeni-kukkia.

Maaria oli viipynyt Tuomelassa enemmän, kuin ensin oli aikonut. Hän oli saanut esteitä, jotka hänen kotiin-lähtöänsä viivyttivät. Niistä nyt tahdomme lukiallemme muutamalla sanalla tiedon antaa.

Niini oli joutunut pahaan paikkaan, niinkuin Tuomelan patruuna pelkäsikin. Marttiin nuorempi poika oli erittäinkin paha ja ilkeä häntä vastaan. Hän oli huomannut Niinin usiasti lukevan niitä muutamia kirjoja, joita oli perinyt äidiltänsä ja niistä erittäinkin rakastavan Runeberg'in runoelmia. Poika oli ottanut kirjan ja luvannut heittää sen pesään. Niini istui juuri pieni Ruusa sylissä, kun näki kirjansa vaarassa, tuon kirjan, jonka äitinsä oli saanut ystävältänsä ja jota hän aina oli suuressa arvossa pitänyt.

Niini huusi kerran kovasti ja hyppäsi ylös pelastaaksensa kirjansa; mutta mikäs tapahtuikaan? Pieni Ruusa putosi sylistä, ja jalka niveltyi. Nyt tuli Niinille pahat ajat. Hän oli syyllinen, se on tosi, ja sen hän itsekin tunsu, mutta siitä häntä myös piestiin ilman armotta. Hänen rakas kirjansa oli joutunut tulen omaksi, ja pieni Ruusa, ainoa, joka hänelle oli rakas tässä perheessä, vaikeroitsi hänen tähtensä. Tuo ilkeä

poika, joka oli kaiken alku-syy, hän pääsi kaikesta rangaistuksesta vapaaksi, niinkuin ei ikään mitään olisi tehnyt.

Tohtori Wakanen, joka tuotiin Niemen kartanoon, oli pian lapsen jalan siallensa laittanut, mutta pahempi oli Niinin. Hän oli pelästyksestä ja kovasta pieksemisestä niin runneltu, että joutui sairaaksi. Tohtori Wakasen, joka oli tunnollinen ihmis-ystävä eikä tehnyt eroa rikkaan ja köyhän välillä, kävi sääli tuota Niini rukkaa. Hän kuuli kyllä Marttiin perheen puhuvan sitä ja tätä tuosta kelvottomasta Niinistä, joka ei viitsinyt lasta hoitaa, vaan luki tuiki turhamaisia kirjoja; mutta Wakanen kysyi Niiniltä itseltä, miten tämä onnettomuus oli tullut, ja Niini puhui kaikki niin, kuin tosi oli. Niemeltä läksi tohtori Tuomelaan, jossa hän kertoi, miten kurjassa tilassa Niini oli, ja sanoi Maarialle: — Eikö olisi mahdollista, että kävisitte häntä katsomassa? Niemellä ei hänelle paljon hoitoa anneta, mutta se olisi toki lapselle sangen tarpeen.

Maaria hymyili ja lupasi sen halusta tehdä, koska lapsi oli hänelle rakas.

Tohtori sanoi vielä: — Koska ensi-kertoja seurassanne vietin, mittasin teitä väärällä mitalla, antakaatte se minulle anteeksi.

— Sen olen jo aikoja sitte tehnyt, — vastasi Maaria, mutta hän ei uskaltanut katsoa tohtoriin, vaan riensi pois huoneesta ja läksi Niemelle. Siellä kävi hän nyt joka päivä, siksi kun Niini parani. Mutta vielä oli yksi onnettomuus tapahtuva.

Emilia oli ollut Tuomelassa. Siellä olivat tytöt vaihetelleet sormuksiansa, eikä Emilia pois lähteissään huomannut, että hänen sormuksistansa yksi oli unohtunut Maarian sormeen. Illalla levolle mennessään laski hän sormuksensa pöydällä olevalle neula-astialle. Aamulla puettuansa vaatteen päällensä otti Emilia sormuksensa — mutta

kumma — yksi oli poissa. Missä oli se? Niini oli ollut kamarissa. — Hän sen varmaankin on vienyt, — ajatteli Emilia ja käski Niinin hakea sitä, mutta kun ei se löytynyt, sanoi hän: — Sinä kelvoton sen varmaankin olet varastanut.

Kauhistuksella kuunteli Niini näitä syytöksiä ja vastasi: — varastanut en ole, ja jumala varjeko minua sitä ikänä tekemästä. — Hän oli vaalistunut, ja siitä tuli Emilia vielä enemmän vaikutetuksi, että Niini oli syyllinen.

Illalla oli Niini nukuttanut Ruusan tavallisuuden mukaan, mutta koska maata pantiin, ei löytynyt Niiniä mistään. Marttiini ja hänen perheensä luulivat Niinin karanneen varastetun kalunsa kanssa ja lähettivät palveliansa häntä hakemaan. Palvelia ei hakenutkaan, kun toivoi vaan Niinin pääsevän karkuun; hänenkin tuli sääli tuota Niini rukkaa. Tultuansa maantietä pitkin Tuomelaan meni hän väen-tupaan ja puhui siellä, että Niini oli karannut, kun häntä oli syytetty kultasormuksen varastamisesta. Kyökki-Maija juoksi oitis uutisia juttelemaan herras-väellenkin. Kuultuansa Maijan puheen muisti Maaria heti sormuksen, jonka Emilia oli unohtanut hänen sormeensa, ja lähetti sen palvelian kanssa Niemelle. Koska palvelia toi sormuksen Emilialle ja sanoi, missä se oli ollut, punastui Emilia, sillä nyt muisti hän unohtaneensa sen Tuomelaan. Vähän nyt pisti hänen omaa-tuntoansa. Maaria viipyi vielä vähän aikaa Tuomelassa, hän toivoi saavansa jotain tietoa Niinistä, jonka kanssa hän onnensa sallimuksesta oli niin monta kertaa ollut yhdessä, mutta Niini oli poissa, hänestä ei mitään kuulunut.

Kaikkein näiden asiain tähden tuli Maarian lähtö viivytetyksi, mutta nyt oli hän kotona, tässä ihanassa, raakkaassa kodossa. Hän poimi kukkia, niinkuin jo mainitsimme ja ajatteli, miten moni oli muuttunut, sitten kun hän kotoa läksi. Sitte olivat syksyn tuulet raivonneet, talvi tehnyt

kinoksiansa, ja kevät-aurinko ne säteillensä sulattanut, ja nyt oli taas lämmin ihana kesä, tuo aika, jolloin hän oli poissa ollut, vaikka pitkäkin, tuntui hänestä toki varsin lyhyeltä. Hän muisti Syrjän Annia, rippi-koulu kumppaniansa, joka hänen kanssansa lapsena ollessa oli saanut leikitellä, — hänkin nyt oli Syrjällä emäntänä, jossa hän onnellisena toimitteli talon töitä — ajatteli itseänsä, hänkin oli muuttunut. Hän oli iloinen ja suruton, kuin lapsi, kodosta lähteissänsä, mutta nyt oli hänellä yksi kaipaus; kaikki ei ollut enään niin täydellistä kuin ennen. Syvässä hänen sydämessään oli tallennettuna kuva, jonka jalo ja vakava muoto häntä ihastutti. Hänen näin ajatellessaan oli koppa, johon kukkia poimi, tullut täyteen, ja hän läksi pois puutarhasta Koivumäelle päin.

Maaria oli kaunis, kuin kukkainen kesällä, kulkeissansa kukka-koppa käsi-varrella, vähäinen takki olalla ja valkoinen hattu päässä, jonka punaisia nauhoja länsi-tuuli heilutteli. Koska hän oli joutunut Haapakallion lähelle, tuli Hanna häntä vastaan. Iloisesti tervehdettyänsä riensivät tytöt yhdessä Haapakalliolle. Heillä oli aikomus koristaa kallio kukkaisilla; sillä he odottivat tänä päivänä veljiänsä kotia yli-opistosta. Nyt sitoilivat kukista kiehkuroita pöydän koristeeksi ja asettivat siihen myös kiiltävät kahvi-kupit, josta näkyi, että heidän oli aikomus siellä vähäisen viipyä.

Tytöt eivät vielä saaneet koristuksiansa valmiiksi, ennenkuin jo kuulivat pikaisesti astuvien jalan-äänen, ja samassa meidän nuoret yli-opiilaat syleilivät kumpikin sisartansa.

Hemmi ja Aatu näkivät ihastuksella, miten Haapakallio oli koristettu heidän tähtensä, ja miten sisaret olivat paljon vaivaa nähneet sitä tehdessään. Nyt istuivat mieli-hyvällä kahvi-pöydän ääreen ja rupesivat uutisia juttelemaan Helsingistä.

Hupaista olikin tytöille kuulla yhtä ja toista tuolta komiasta pääkaupungista.

Parin virstan päässä Haapakalliolta kulki eräs kalpian näköinen tyttö. Hän oli hoikka ja vähäläntäinen ko'oltansa, mutta hänen erin viisaasta muodostansa näki hänen kumminkin olevan noin viidentoista-vuotisen. Hänen hiuksensa olivat syysyötä mustemmat, ja hänen suurista mustista silmistänsä näkyi, että kärsimiset tälle lapselle eivät enään olleet outoja. Hän pyhkieli aina tavan takaa kyyneleitä silmistänsä, syvä huokaus nousi hänen rinnastansa, ja hän rupesi kauniilla äänellä laulamaan:

”Tuoll’ pilvet rientää turvatta
 Nyt tuulen huvina,
 Ja ilman maatta, kodotta
 Mik ompi elämä?”

Vähän matkaa hänen edellensä kulki positiivin-soittaja. Tämä, kun kuuli tytön laulun, kummasteli hänen somaa ääntänsä ja seisautui odottamaan tyttöä. Puhuttuansa tytön kanssa ja kuultuaan hänen mieron tietä kuljeskelevan käski hän hänen tulla kanssansa soittoon laulamaan. Soittaja lupasi siitä rahasta, minkä hän soitollansa ansaitsisi, antaa tytölle osan.

— Saapa tuotakin koettaa, — sanoi tyttö huo'aten, ja nyt kulkivat edellensä, siksi kun kuului haapaen suhina Haapakalliolta.

— Menkäämme tuonne soittamaan, — sanoi positiivin-soittaja. Muutaman askeleen päähän kalliolta seisautuivat he nyt, ja Niini, joka seisoi selin kallioon lauloi:

”Etelässä kaunis Spanja,
 Spanja on mun kotimaa.

Siellä lehevä kastanja
 Ebron rannall' humuaa,
 Mandel-kukat punertavat,
 Hedelmöitsee viina-puu,
 Siellä ruusut kaunihimmat,
 Siellä kirkkahampi kuu.

Rinnassani huokaukset
 Poijes vaatii minua;
 Jätän kaikki huvitukset,
 Jos vaan pääsen kotia.
 Koti-maani ompi Spanja;
 Riennän koti-kankaille,
 Jossa lehevä kastanja
 Varjon antaa haudalle.”

Maaria, joka tytön laulaessa oli ajatellut, — missä olen tuon äänen ennen kuullut, — tuli nyt tytön luo ja huusi samassa: — Niini! — Maaria! — sanoi Niini (sillä se oli hän), ja hänen silmänsä näyttivät erinomaisen iloisilta, mutta pian katosi hänen iloinen muotonsa. Hän muisti kultasormuksen ja ajatteli: — ehkä Maariakin luulee minun syylliseksi. — Maaria tuon huomasi ja arvasi syyn, jonka tähden puhuikin oitis Niinille, miten sormuksen laita oli. Niiniltä putosi ikään kuin takka sydäimestä. Hän oli taas ihmistenkin edessä puhdas ja viatoin.

Positiivin-soittajan jätti hän ja seurasi Maariaa ja hänen kumppaneitansa, joille Maaria muutamilla sanoilla koetti selittää Niinin elämän-vaiheet.

Niini nyt puhui myös itse, miten hän läksi karkuun. Hän juoksi koko yön, sanoi hän, tietämättä, mihin meni. Sen hän vaan tiesi, että pois, kauas pois piti hänen menemän. Sitte vasta, kun hänen tuli vilu ja nälkä, huomasi hän pahasta pabaan joutuneensa. Hänen täytyi kerjätä — ja raskas on mieron tietä kulkea, — lausui Niini. — Koska kesä-puoli rupesi tulemaan, —

jatkoi hän, — oli minulla vähän parempi olo. Silloin sain vähän työtäkin monessa paikassa ja nyt viimein parin suomen virstan päässä täältä tapasin tuon positiivin-soittajan, jota hänen pyynnöstään ai'oin seurata ja laulamisella ansaita leipäni; mutta onneni johdatti tänne askeleeni, ja nyt rukoilen teitä pitämään minua luonanne; älkääte panko minua tuonne outoon mailmaan.

— Kyllä saat kodon täällä, — sanoi Maaria, — mennään vaan isäni kanssa tuumailemaan, mitä tehtäisiin, kyllä hän sinun papinkirjasikin tänne toimittaa.

Kauan eivät enään viipyneet Haapakalliolla, vaan riensivät kaikki pappilaan tuumailemaan, mitä oli tekeminen.

Maarian sydämessä syntyi päätös. Hän tahtoi tehdä Niinin niin onnelliseksi, kuin mahdollista olisi, hän tahtoi olla ase *sen* kädessä, joka ihmisten onnet jakaa. Hartaasti pyysi hän nyt isältänsä saada Niiniä luonansa pitää. Hemmi ja Aatu olivat luvanneet antaa Niinille oppia, isän lupa vaan vielä puuttui.

Provasti tuumaili. Häntä ei oikein miellyttänyt tuo asia; hän piti sitä vaan nuorten hullutuksena, mutta vihdoin, kun Maaria puhui, miten oli havainnut Niinillä olevan erinomaisen taidon, sanoi hän: — No, jääköön sitte tänne teidän oppilaaksenne, jos hän kotonsa saa Syrjällä. Syrjän siisti ja taitava emäntä on hänelle paras kasvattaja. Täällä ei hänen sovi olla, sillä Maaria on usein poissa, ja vanha Leena on monesti pahalla tuulella eikä varmaankaan tuota vierasta tyttöä kärsisi, mutta Syrjällä Annin tykönä tottuu hän paremmin kaikenlaisiin töihin. Siellä taitaa hän olla Annin apuna ja tottuu itse ansaitsemaan leipänsä. Täällä saa hän käydä lukemassa, ja minä tahdon Syrjän isännälle hänestä myös vähäisen makson antaa.

Nyt oli Maaria iloinen. Hän läksi oitis Niinin kanssa Syrjälle, johon Hemmi heitä souti. Pian olivat vähäisen lahden yli soutaneet, ja kun nyt Maaria oli puhunut asiansa Syrjällä, vastasi Wilho: — Tämän aivan halusta te'emme. Provasti on meistä paljon vaivaa nähnyt; olemme molemmat hänen rippi-lapsiansa olleet ja ilolla nyt tahdomme näyttää kiitollisuuttamme.

Vähäisen hyyrin provasti sai maksaa Niinin huoneesta, mutta muusta maksosta ei Wilho antanut puhuakkaan. Niini sai nyt pienen porstuanperäisen kamarin asuaksensa, jonka akkunoista näkyi pappila ja vähäinen K—veden lahti. Maaria saattoi Niinin tuohon kamariin sanoen: — Nyt, Niini, saat oppia ja taitoa niin paljon, kuin haluat, minä tiedän sinun sitä kaivanneen; ja kun sinulla vaan on aikaa, saat tulla pappilaan kanssani juttelemaan.

— Oi! tämmöistä onnea en ole taitanut uneksiakkaan, — lausui Niini. — Sitte kun äitini mulalla peitettiin, ei ole minulla iloista päivää ollut ennenkuin tänään, koska teidän näin. Oi! nähneekö äitini nyt, miten köyhä Niininsä on onnellinen? Jumala siunatkoon teitä! Te olette minun onneni enkeli.

— Ole vaiti, — vastasi Maaria, — ja jää hyvästi, sillä nyt minun on pois lähteminen.

Niini saatti Maariaa rantaan, josta hän sitte palasi takaisin pieneen kamariinsa. Siellä tapasi hän Annin, joka lausui: — Niini jää nyt hyvällä onnella uuteen kotiinsa. — Anni meni taas ulos, jättäen Niinin yksin. Niini läheni akkunaa ja katseli venettä, jossa Hemmi ja Maaria soutelivat, kunnes se oli joutunut pappilan rantaan. Nyt istui hän kamarissa olevan vuoteensa äärelle, ja harras kiitos nousi hänen sydäimestänsä Luojalle, joka hänen askeleensa tänne oli johdattanut. Hän otti vielä pienen raamattunsa ja luki siitä vähäisen. Sitte meni hän levolle; hän oli väsynyt sekä

matkastansa että mielen-liikutuksista; ja seuraavana päivänä alkoi hänen koulun-käyntinsä

8. Kihlaus.

Vuodet vyörivät edellensä ilman mitään erinomaista tapausta; Maaria vaan aina välimiten oli jonkun viikon Tuomelassa, jossa hän aina enemmän ja enemmän oppi tuntemaan sitä jaloa miestä, jonka kuvaa hän tallensi sydämessänsä, ja Niini oli ahkerasti lukenut ja usiasti ollut pappilassa Maarian seurassa; Annia oli hän myös paljon työlänsä auttanut.

Nyt oli kolme vuotta kulunut siitä, kun Niini tuli Syrjälle. Hän oli erinomaisella tarkkuudella ja ymmärryksellä oppia vastaan ottanut, jonka tähden Aatu ja Hemmikin ilolla hänelle jakoivat tietoansa.

Niini oli nyt kahdeksantoista vuoden vanha; hän ei enään ollut lapsi, vaan nuori neitonen. Sen tunsu hän myös itse — ja jota paremmin hän sen tunsu, sitä enemmän syntyi hänen sydämessänsä halu saada jonkun itsetyisen työ-alan.

Niini istui vähäisessä kamarissansa kehräten ja ajatellen, mitä hänen piti tekemän. Hän oli usiasti kuullut Annin sanovan: — Voi! jospa kansan lapset kaikki olisivat niin onnelliset, kuin Niini, että saisivat oppia ja taitoa! — Nyt muistui hänen mieleensä Jyväskylän seminari, — entä jos pääsisin sinne, — ajatteli hän, — ja sieltä sitte vihdoon ehkä K—n pitäjääsen kansakoulun opettajattareksi, sittepä saisin vähään määrään edes palkita Annin hyvyyden. — Niinin silmät kiilsivät ilosta, hän jo näki tulevaisuuden edessänsä, näki itsensä opettamassa kansan lapsia. Oi ihana tulevaisuus! Mutta taisiko hän jättää tämän iha-

nan K—n pitäjään? — Mikä piti näitä tuumia vastaan? — Yksi tunto Niinin sydämessä, jonka hän nyt vasta huomasi. Se oli sinne kasvanut hänen tietämättänsä päivä päivältä, viikko viikolta ja vuosi vuodelta. Hän rakasti toista opettajaansa, hän rakasti Hemmiä. — Hemmiä rakastan minä, — sanoi hän itseksensä, — Hemmiä, joka Maarian tähden tuli minun opettajakseni. Maariaa rakastaa *hän*, — ja kuka taitaa nähdä Maarian ja olla häneen rakastumatta — mutta Maarian sydämessä asuu jo toinen. Hemmi rukka! yksin kuljet sinä, yksin minä, etkä ikänä saa aavistaakaan kerjäläis-tytön, jolle oppia annoit, rakastuneen opettajaansa. — Näin ajatteli hän ja alkoi taas kiiruummin kehrätä, sillä Anni jo pian tarvitsi langat. Kehrätessänsä rupesi hän laulamaan; laulu oli Runeberg'in ”Palveleva tyttö”, jonka Niini oli suomentanut. Hän lauloi:

”Jos pyhä-kellon soidessa
Oisin jo juhla-vaatteissa,
Ja jospa yö jo joutuisi,
Ja pyhä-päivä koittaisi.

Ja viikko-työni tehtyä
Mä aamu-saarnall' käydessä
Nyt näkisin sen kirkolla,
Ku kaivannut on kultaansa!

Jo yksin kirkon-mäellä
Hän seisoo ennen minua
Ja katsoo pitkin järveä
Nyt kansan suurta joukkoa.

Hän sieltä etsii minua;
Jo lähestymme kirkkoa,
Ja kohta tulen joukosta
Ja kättä kauppaan ilosta.

Nyt laula sirkka iloinen!
 Kun päre näkyy palaneen,
 Niin minä saan jo nukkua
 Ja näen kullan unissa.

Mä istun täällä, kehrään vaan,
 Ei ole rulla puolellaan;
 Ja koska kehruu loppunee,
 Ja ilta pitkä joutunee.

Laulunsa lopetettuaan oli hän taas iloisempi ja päätti mennä Maarian kanssa juttelemaan. Hän meni rantaan, otti veneen ja souteli lahden yli pappilaan. Tultuansa sinne, meni hän ylös puutarhaa pitkin. Poiketessansa yhdestä käytävästä toiseen näki hän Hemmin ja Maarian istuvan keinu-
 laudalla. Nuorukainen oli vaalia kuin lumi, ja Maarian poskilla välkkyi kyyneleet. Heidän välillänsä oli jotain tapahtunut. Hemmi oli rakkautensa ilmoittanut Maarialle, sen Niini heti huomasi, ja heitä pikaisesti tervehdettyänsä kiirehti hän sisälle asuin-huoneisiin, mutta Maaria seurasi häntä, ja Hemmi jäi yksin puutarhaan. Hän istui siellä vaaliana, ääneti; vihdoin sanoi hän itsekensä: — Aavistukseni kävi toteen — sinä et rakastanut minua, Maaria. Maaria! miksi oli rakkautesi ainoastaan sisaren rakkaus? Miksi et taitanut tulla omakseni? Nuorukainen itki, vaan pian nousi hän ylös; vielä oli hän vaalia, mutta hän oli tehnyt päätöksen — valitus ei ole miehen — ajatteli hän, — työtä tahdon tehdä, pois tahdon mennä, takaisin Helsinkiin ja siellä viisauden lähteestä itselleni tietoja ammentaa, ehkä sitte jotain taidan tehdä maani hyödyksi; — ja nyt meni hän samaa tietä, kuin äsken työtökin.

Salissa kohtasi Hemmi provastin ynnä Maarian ja Niinin. Niini oli tuumailut seminariin lähtemisestänsä, ja provasti oli sen sopivaksi nähnyt, koska Niinillä siihen oli halua. Nyt sanoi

myös Hemmi päättäneensä lähteä pois Helsinkiin ja oitis, hän tahtoi vaan sanoa jäähyväiset ensin.

— Kaikkipa nyt ai'otte meidät jättää, — lausui provasti.

Vähän aikaa puhuttuansa jätti Hemmi hyvästi ja sitte kiirehti hän pois, mutta portahilta palasi hän vielä takaisin ja sanoi katsoen saliin, jossa Maaria seisoi: — Vielä kerran hyvästi Maaria, rakas lapsuuteni ystävä! Muista joskus Hemmiä! — Vähän aikaa vielä kuului ratasten jylinä, ja Hemmi oli matkoissaan.

Muutaman hetken kuluttua siitä, kun Hemmi läksi, tuli posti ja postissa kirje Maarialle. Kirje oli Tyrvään pitäjäästä. Maaria aukasi sinetin ja luki vähän aikaa. Ruusu ruusun perästä nousi ja katosi hänen poskillansa. Hän vei kirjeen isälensä, ja Niinille sanoi hän: — Kirje on Aarni Wakaselta; tuo *jalo* mies rakastaa ystävätäsi. Oi Niini, kuinka olen onnellinen!

Niini iloitsi myös ystävänsä onnesta, mutta pois tahtoi hän, tuonne pieneen kamariinsa taas. Hän kaipasi yksinäisyyttä. Hän jätti hyvästi Maarian ja läksi Syrjälle. Tultuansa pieneen kamariinsa istui hän istuimelle ja painoi päänsä käsiinsä katkerasti itkein. — Ei, pois, pois tahdon minä, — sanoi hän niin lujaa, että Anni, joka kulki porstuvassa, sen kuuli ja tuli sisälle, kysyen: — Mikä Niiniä vaivaa? Miksi Niini pois tahtoo?

— Ei minua mikään vaivaa, enkä pyri pois, — vastasi Niini, — olin vain vähän lapsellinen, — mutta Anni, joka arvasi Niinillä jonkun surun olevan, lausui: — Niini on vaan hyvässä turvassa, pian murheen päivä taitaa iloksi muuttua. Luulin minäkin kerran onneni kadonneeksi, mutta pian tuli se takaisin, — ja nyt jutteli Anni Niinille, miten hän kerran oli ollut epäluulossa Wilhon rakkaudesta, — mutta — sanoi hän vielä, — niinkuin päiväkin pilvessä välistä on ja taas paistaa

kirkkaammin, niin on ihmisen elämäkin. — Sitte läksi hän ja jätti Niinin yksin.

Niini hymyili surullisesti. Hän ajatteli: — Aavistiko tuo nuori vaimo, mistä suruni tuli. — Niini ajatteli Annia, miten tyytyväinen hän oli, vaikka vanha muorikin välimiten oli kova, ja lapset närisivät. Hän ajatteli omia elämän-vaiheita; hänenkin oli syytä olla tyytyväinen. — Pois tahdon riipiä surut sydämestäni, — ajatteli Niini, — ja työtä tehdä ahkerasti.

Niini vietti nyt enimmiten päivänsä pappilassa; siellä Maarialla ja hänellä oli paljo työtä, jota yhdessä tekivät. Kiiru oli pappilassa. Kangaspuut jyskivät, rukit hyrisivät, ja vanha Leena levitteli palttina-kankaita kedolle valkenemaan. Kumma ei ollutkaan, että kiiru oli, koska Maaria oli morsian, ja vuoden päästä ai'ottiin pitää häitä. Niinin myös oli lähteminen Jyväskylään jo Heinäkuun loppu-puolella.

9. Häät.

Taas oli vuosi kulunut, ja kesä-aurinko paistoi lämpymästi. Sireenit ja pihlajat olivat täydessä morsius-puvussansa, ja pihalla oli portahitten ympärille taajaan koivuja pistetty. Jokin juhla oli tulossa.

Pappilan salissa au'aistun akkunaa ääressä istuivat mies ja neitonen, joitten silmistä onni ja autuus loisti. Nämät nuoret olivat Aarni Wakanen ja Maaria. Kaikki tuntui heistä niin suloiselta. Leivosen viserteleminenkin kuului heistä ikään kuin onnentoivotukselta, sillä tänä päivänä oli heidän häpäivänsä. Kukkaset tuoksuivat heidän ympärillensä, ja he istuivat siinä kuiskaten onnestaan toinen toisellensa.

Salin vierisestä kamarista kuului iloinen puheen liperteleminen. Pöytä siellä oli asetettu laattien keskelle, ja sen ympärillä istuivat Hemmi ja Aatu (he olivat nyt kandidaatit), Hanna ja Niini sekä Eevan vanhimmat lapset Ilmiö ja Helmi. Suuri koko myrtin-oksia makasi pöydällä heidän edessänsä. He sitoilivat kruunua Maarialle. Tytöt sitoilivat myös itsellensä myrtti-kiehkuroita, sillä he olivat valitut morsius-piioiksi. Hemmi, Aatu ja nuori Ilmiö olivat käsketyt edes-käyviksi, ja heitäkin piti merkittämän myrtti-oksalla, joka oli pistettävä takin rintaan.

Niini oli paljon muuttunut, sitte kun viimein hänen näimme K—n pappilassa. Hän oli sekä ruumiin että hengen puolesta aivan toinen. Hänen silmänsä loistivat ilosta. Hän tiesi elämälänsä nyt olevan jonkin tarkoituksen, hän oli tuleva kansa-koulun opettajattareksi.

Kaunis oli hän istuessaan tuolla pöydän ääressä kiehkuroita sitoen, sen huomasi Hemmikin, koska hän, valiten myrtin-oksia Niinille, katsoi hänen mustiin säihkyviin silmiinsä. — Hän on kaunis kuin Espanjan mustasilmäiset kaunottaret, — ajatteli Hemmi.

Aatu, jonka silmät aina olivat valveella, huomasi pian, miten ihastunut Hemmi oli, ja sanoi vähän imarrellen: — Kukapa nyt taas ensiksi kihlataan K—n pitäjäässä? Sanotaan: ”Häät on aina toisten alku.”

— Aatu varmaankin, — vastasi Hemmi. — Sinäpä olet ensimmäinen edeskäypä, ja niin on sinulle matka lyhyin vihki-tuoliin.

Näin heidän jutellessaan riensivät tunnit.

Eeva tuli sisälle ja lausui: — Nyt on jo aika pukea morsianta. Hetki lähestyy, jolloin vieraat tulevat. — Sitte meni hän tohtorin tykö sanoen:

— Vähäksi ajaksi, Aarni, ryöstän sinulta Maarian.

— Vie vain, — vastasi tohtori, — pianpa taas saan hänen takaisin ehkä vielä suloisempana, ja sitte i'äiseksi onnekseni. — Maaria meni Eevan kanssa.

Jo oli morsian täydessä puvussansa, ja morsius-piiatkin seisoivat valkoisissa juhla-vaatteissansa, myrtti-kiehkurat päässä. Pappilan salin seinät olivat koristetut viheriäisillä lehdillä, ja vihki-tuoli oli valmiina laattialla. Vieraat istuivat ympäri salia. Syrjän nuori isäntä ja emäntäkin näkyi siellä joukossa. Pappi, pitäjään kappalainen, joka vihki-sanat oli lukeva, käveli edes-takaisin laattialla, ja tohtori Wakanen seisoj juhllallisena katsoen oveen päin, ikään kuin joka hetki sieltä onneansa odottaen. Ja nyt näkyikin, mitä odotti. Vieraatkin nousivat kaikki seisaalle, sillä ovesta tuli vanha valkia-päinen provasti taluttaen kunnista morsianta. Maaria oli ihana. Hänellä oli valkiat, hohtoiset vaatteet, pitkä valkia huntu riippui kruunun alta hameen-palitteisin asti, ja valkia, myrtti-kukista sidottu kiehkura oli hänen päässänsä kruunun ympärillä. Ikään kuin pilyissä tuli Maaria, kun hän hiljaa hiipi laattian yli tohtorin luo, johon isänsä hänen jätti.

Morsius-piiat ja edes-käyvät tulivat jäljessä ja menivät seisomaan kahden puolen morsius-para. Pian oli pappi vihki-sanat lukenut, ja selvästi olivat Aarni ja Maaria vastanneet papin kysymykseen: tahtoivatko rakastaa toisiansa myötä- ja vastoin-käymisessä.

Nyt toivotettiin onnea, ja vihdoin kuului viulun säveleet soivan. Tanssi alkoi. Monenlaisia herkkuja kaupattiin aina välimiten, ja niin joutui ilta.

Niini oli paljon tanssinut, hänen tuli palava, ja hän oli väsynyt. Hän meni portahille ja istui siellä olevalle lavitsalle. Mieleensä muistui nyt päivä, jolloin hän köyhänä kerjäläis-tyttönä seisahduttui Haapakallion lähelle. Kuinka kummasti oli

hänen onnensa kasvaneet aina siitä. Hän päätti mennä tuonne Haapakalliolle. — Täällä häitten tohussa — ajatteli hän — ei kukaan huomaakaan minun olevan poissa, ja siellä saan muutaman hetken olla rauhassa yksin ajatuksieni kanssa; — ja Niini otti takin olallensa ja vähäisen hatun päähänsä ja läksi Haapakalliolle päin. Pian juoksi hän tuon lyhyen matkan. Ennätettyänsä kalliolle istui hän, ja moni muistui mielehensä. Hän kuunteli haapain suhinnaa ja pienen puron virisemistä, ne muistuttivat häntä Tyrvään kuohuvista koskista ja hänen kodostansa, tuosta pienestä mökistä kosken rannalla. Näin istui hän unohtaen kaiken häävään paitsi yhden hengen, joka häntä par'aikaa haki; se oli Hemmi.

Hemmi kysyi Aatulta: — Etkö Niiniä ole nähnyt? — Aatu vastasi nähneensä hänen menneen Haapakalliolle päin, ja sinne nyt läksi Hemmikin.

Kulkeissansa tuolla vähäisessä koivumetsässä ajatteli hän: — Kuinka kummallinen toki ihmis sydän onkin. — Vaan vuosi takaperin rakastin Maariaa ja luulin, että en ikänä tuota rakkautta taitaisi sydämessäni tukahuttaa, mutta hyvä tahto voi, näen mä, paljon matkaan saattaa. Vähemmän vielä aavistin minä silloin, että Niinin mustat säihkyvät silmät taitaisivat minua kahleisin kietoa. Ah, tuollapa istuu hän, ikään kuin metsän impi!

Siellä istuikin Niini Haapakalliolla valkeissa vaatteissa ja pieni myrtti-kiehkura mustissa kähäröityissä hiuksissansa. Hemmi meni hänen luoksansa ja sanoi: — Olen Niiniä kaivannut. Pappilassa jo rupesi hää-väki illalliselle, vaan yhtä morsius-piikaa kaivattiin.

— No, rientäkäämme sinne, — vastasi Niini ja aikoi samassa lähteä, mutta Hemmi lausui: — Ei vielä Niini. Ennen tahdon täällä, jossa Niinin ensi kerran näin, muutaman sanan sanoa. — Haavat suhisivat, puro virisi; Hemmi ja Niini ilmoit-

tivat kuiskaten toisillensa sydämensä suloisimmat tunteet. — — — — —

Muutama hetki sen jälkeen seiso i tohtori ja Maaria katsellen ulos akkunasta pihalle päin. He hymyilivät toisillensa ja katsoivat taas ulos. Aatu tuon huomasi ja kysyi:

— Mitä siellä näette? Minäkin tulen katso- maan. — Siellä näkyi Hemmi ja Niini tulevan käsitysten. Aatu naurahti vähän ja läksi ulos heitä vastaan. Hetken siellä keskusteltuansa tuli- vat yhdessä sisälle.

Aatu kaasi viiniä klaseihin ja puhui: — Vie- lä päivän päätteeksi juokaamme yksi malja! Nuot suhisevat haavat Haapakalliolla ovat kuiskeellan- sa ilmoittaneet kahdelle nuorelle heidän rakkau- tensa. Nämät nuoret ovat Hemmi ja Niini. Juo- kaamme heille onnen toivotuksen malja! Ja nyt kilistettiin klaseja ja toivotettiin onnea noille kah- delle nuorelle, jotka näyttivät ylen onnellisilta.

— Niinillä oli parempi onni kuin äitillänsä, — sanoi Eeva patruunalle, — koska sai rakas- tettunsa omaksensa ja pääsi ison Koivumäen e- männäksi.

Pian kulki tuo uutinen, että Hemmi ja Niini olivat kihlatut, Lukkarin Ullankin korville, ja nytpä oli hänellä puhumista. Hän kulki talosta taloon ja sanoi: — Oletteko kuulleet kummem- paa? Tuo Mustalais-tyttö, joka kerjäten tänne tuli ja Syrjällä kasvatettiin, on nyt tuleva ison Koivumäen maisterin rouvaksi.

Koivumäen majuri sekä hänen rouvansa ei- vät sitä kummana pitäneet. He tiesivät, mitä Tuomelan patruunessa-vainaja vasta liian myöhään tuli tuntemaan, että ”Mitä Jumala on yhteen saat- tanut, ei pidä ihmisten eröttämän. Eri säädyn ei

pidä estämän rakastavia toisiaansa saamasta, jos vaan ovat yhdellä sivistyksen kannalla.”

Haapakallio on aina Niinille rakas. Siellä viettää hän kesällä Hemmin kanssa monta onnellista hetkeä. Haapaen suhinassa ja puron lirinässä kuulee hän kosken kuohun lapsuutensa kotirannalta.
